Poštarina plaćena u gotovu. - Cijena 3 Kune ZAGREB, 1. VELJAČE 1942. God. II. — Broj 5

Hrvatski KRUGOVAL

NAGRADNE ZAGONETKE ZA NAŠE SLUŠAČE

nalazit će se u svakom redovitom izdanju našeg vedrog zvučnog mjesečnika »Krugovalne revije«. Prvi redoviti broj izlazi u subotu 7. veljače u 20,00 sati, i donaša veomà zanimljiv raspored, koji će ostati tajna do posljednjeg časa, da iznenadjenje bude što veće. A medju one slušače, koji točno riješe postavljenu zagonetku u zadanom roku, bit će ždrijebom razdijeljene tri nagrade.

1. nagrada je 10 najnovijih šlagera za glasovir Naklade Albini — po vlastitom izboru dobitnika.

2. nagrada je 5 šlagera za glasovir i 5 za harmoniku iste naklade, i

3. nagrada je jedan album za harmoniku Naklade Albini prema vlastitom izboru dobitnika.

Drugo izdanje prvog broja »Krugovalne revije« ponovit će se u utorak 10. veljače, za one koji su spriječeni čuti prvo izdanje.

KRUGOVALNI ORKESTAR SVIRA PO ŽELJAMA SLUŠAČA

Ne zaboravite slušati prvu emisiju u nedjelju 1. veljače u 21,00 sat, jer možda će biti ispunjene i vaše želje.

»GODINU DANA NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE«

Svaki se Hrvat mora upoznati s velikim gospodarstvenim i kulturnim tekovinama, što ih je hrvatski narod izgradio u prvoj godini opstanka svoje obnovljene Nezavisne Države Hrvatske. Veliki napori i pošteni rad, što ih je hrvatski narod s podpunim uspjehom uložio u izgradnju svoje države, iscrpno će biti prikazani u velikoj spomenknjizi »GODINU DANA NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE«, što je izdaje Državni izvještajni i promičbeni ured kod Predsjedništva vlade, povodom prve obljetnice opstanka Nezavisne Države Hrvatske. Ne bi smjelo biti ni jednog hrvatskog doma bez ove korisne privredne knjige. Cijena spomen-knjizi iznosi u predplati Kn 1000.—, a naručuje se kod uprave godišnjaka »GODINU DANA NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE«, Zagreb, Frankopanska 24, brzoglas 53-56. Upozorujemo gradjanstvo, da su povjerenici uprave godišnjaka snabdjeveni iskaznicama, ovjerovljenima po Državnom izvještajnom i promičbenom uredu.

SADRŽAJ:

NASLOVNA STRANA:

Emisije zagrebačke krugovalne postaje slušaju se s velikim zanimanjem i pažnjom.
Foto: Dabac

Hrvatske narodne nošnje

Jasno je, da se na ovako ograničenom prostoru ne može dati ni iscrpan prikaz narodnih nošnja u bilo kojem području, a kamo li u čitavoj Hrvatskoj. Radi toga ćemo se ovdje ograničiti samo na prikaz onih osebina koje daju posebno značenje hrvatskoj narodnoj nošnji. A to tim više, jer je šarolikost naših narodnih nošnja tako velika, da bi bilo potrebno daleko više prostora da se sve njene značajke izlože. Prolaznik preko kojeg zagrebačkog trga, za jutarnjih sati, opazit će šarenilo narodnih nošnja već iz same neposredne zagrebačke okolice. On će sa interesom posmatrati i materijal i kroj i ukras nošnje, a rijetko kad će biti svijestan činjenice, da pred sobom vidi jednu stoljetnu tradiciju i jedan stoljetni kulturni život našeg sela.

Jedna od glavnih osebina narodne, ili točnije seljačke nošnje, jeste njen stari tradicijonalni karakter. Dok u gradu možemo u relativno kratkim vremenskim razmacima slijediti izmjene u »modi«, na selu nam se čini kao da se nošnja uopće ne mijenja i kao da su njeni osnovni oblici trajni. Kao ni za narodne nošnje drugih naroda tako nemamo ni za hrvatsku narodnu nošnju podatke koji bi sizali u daleku prošlost. Ali zato nas druge karakteristike narodne nošnje upućuju na njenu starost. Moramo računati sa činjenicom, da se je na slikovnim prikazima iz prošlih vremena sačuvao samo prikaz nošnje gospodujućih slojeva, dok se nalazi malo tragova i prikaza seljaka, koji je pripadao bespravnim slojevima. Tek tu i tamo nalaze se i kod nas prikazi seljačke nošnje i to pogotovo redovito na zavjetnim slikama po seoskim crkvama. Ali ti prikazi ne idu obično dublje od dva stoljeća. Kod tih prikaza ipak možemo zapaziti, da su se glavna obilježja seoske nošnje u glavnome održala nepromjenljivim.

Važno je upozoriti na još jednu činjenicu kojoj se katkada daje preveliko značenje u prosudivanju narodne nošnje. Opaža se, naime, da selo dosta često preuzima neke elemente gradjanske nošnje i da ih nastoji prilagoditi svom tipu. Kao primjer napominjemo narodnu nošnju u zapadno-europskim krajevima, gdje stvarno susrećemo dosta odjevnih elemenata grada primjenjenih na narodnu nošnju. U Hrvatskoj to nije u tolikoj mjeri slučaj, i to radi toga, što je hrvatsko selo još otporno prema nadiranju gradske uljudbe. A ondje gdje su u većoj mjeri prihvaćeni gradski dijelovi nošnje (kabanice, bluze, marame itd.) radi se već i o propadanju narodne nošnje uopće, i to u glavnom iz privrednih razloga, kao što je to na pr. slučaj u Hrvatskom Zagorju.

Ako hoćemo bar u nekoliko glavnih crta označiti karaktere hrvatske narodne nošnje, onda je potrebno ocijeniti tri njena glavna karaktera koji joj daju sve njene osebine a to su: materijal iz kojeg se odjevni predmeti izradjuju, kroj nošnje i ukras. Već sam biljni materijal (lan, konoplja itd.), koji se pretežno upotrebljava za narodnu nošnju, te način na koji se taj materijal, primitivnim sredstvima, izradjuje upućuje nas na njegovu neobično veliku starost. Počeci izradivanja odjevnih predmeta iz biljnih tvari sižu sve do mladeg kamenog doba, i od tog vremena na ovamo zadržao se u svojoj primitivnoj tehnici izrade, u glavnome još samo na selu. Mladeg datuma je svakako upotreba sukna, dok je opet upotreba kože veoma stara ali se je većinom zadržala u predjelima čobanske ili mješane čobanske privrede sa poljodjelskom. Uporedo sa starošću upotrebljenog materijala idu i krojevi, kod kojih se očito zapaža njihova primitivnost i njihova starost. Tako je na pr. seljačka košulja (»celjača«) jedan od najprimitivnijih krojeva uopće, čije porijeklo siže u predhistorijska vremena. Drugi stari krojevi upućuju nas svojim porijeklom na stare orijentalne forme, koje su prije mnogo stoljeća poprimljene od našeg sela. Tako na pr. karakteristični utegnuti kroj seljačkog zobuna izdanak je dobro poznatoga kaftanskog kroja, koji se proteže centralnim pojasom Azije sve od Kine do Turske.

I kroj kožuha sadržava u sebi stare primitivne forme kroja, što se najbolje vidi na neobično jednostavno krojenome ličkom kožuhu. Nešto tragova ostavila je na seoskoj nošnji i plemenitaška nošnja. Treba napomenuti da su vremenom ti krojevi u tolikoj mjeri prilagođeni tipu seoske nošnje, da ih je danas teško i potpuno izlučiti u njihovom izvornom obliku.

Ali dok materijal i kroj daju posmatraču samo pozadinu seoske nošnje, te su po svom karakteru manje upadni, ukras daje nošnji istom sve one odlike, koje takvom posmatraču u prvom redu padaju u oči. Treba naglasti da pod pojmom nošnje obuhvaćamo odjeću i nakit zajedno. Često je vrlo teško razlučiti gdje prestaje odjeća a gdje počinje nakit. Danas imademo na selu čitave dijelove odjeće koji stvarno i nemaju više naročito odjevnu važnost, već u prvome redu služe za kićenje. Kod drugih opet odjevnih predmeta je potreba za kićenjem u tolikoj mjeri izražena, da se odjevno značenje tog predmeta gotovo gubi, kao što je to na pr. slučaj sa bogato ukrašenim kožusima. Svakako je glavni dio ukrasa na samoj seoskoj nošnji, a manji je dio odvojen. Ogrlice, narukvice, prstenje, ubadače, naušnice itd. upotrebljavaju se kao nakit u velikoj mjeri, ali njihovo ukrasno djelovanje daleko je manje od ukrasa na samoj odjeći. Dovoljno je samo podsjetiti na neobičnu šarolikost i bogatstvo tkiva, veziva, čipaka itd. na ženskoj narodnoj nošnji pa da nam gornja tvrdnja izgleda više nego opravdana. Što više bi se moglo reći, da je baš taj ukras na nošnji ono bitno što daje odlike hrvatskoj narodnoj nošnji uopće, i u čemu se ona odvaja od drugih narodnih nošnja. Izraz ornamenta, njegova harmoničnost u boji, te njegov smještaj daju glavnu karakteristiku ukrasa na nošnjama. Baš radi tih osebina posvećivana je posebna pažnja hrvatskoj narodnoj ornamentici, koja je u nošnji našla svoju najbogatiju primjenu. Po svom porijeklu ornamenat je simboličan znak, koji je u primitivnim ljudskim zajednicama imao svoje značenje ali ga je vremenom izgubio. Međutim mi ipak još i danas nalazimo na selu simbolične tragove u ornamentici, koji nas upućuju da je simbolični karakter ornamenata bio nekoć mnogo obuhvatniji i dublji. Kako je seljaku prema njegovoj duhovnoj konstituciji strano prikazivanje likova, to se on umjetnički izživljavao u ornamentima, preko kojih je davao oduška svom umjetničkom izrazu. Radi toga je po svom porijeklu, ornamenat više nego obični ukras, a svoje ukrasno značenje primio je istom onda kad je, tokom kulturnog razvoja, zamro osjećaj seljaka za njegovo nekadanje simbolično značenje.

Ako ova tri momenta u ocjeni hrvatske narodne nošnje točno odredimo, onda ćemo doći do rezultata da, prvo osnovni oblici seljačke nošnje po kroju, materijalu i ukrasu potječu iz predhistorijskih vremena, i drugo da je seljačka nošnja bila doduše kroz stoljeća izložena i stranim uplivima ali je te uplive nastojala prilagoditi svojim tradicionalnim osebinama. Ondje, gdje je bilo selo manje otporno, i gdje je dodir sa gradskom uljudbom bio vrlo jak, ondje je i selo jače podvrgnuto i utecajima gradske nošnje, kako se to na pr. dobro vidi u zapadnoj Europi. Tamo su se zaista mnoge preživjele forme gradske nošnje u punome smislu riječi konzervirale. Međutim kod nas gdje utjecaj gradske kulture još do nedavna nije bio naročito presudan, sačuvalo je i selo svoju otpornost, i toj otpornosti imamo zahvaliti da nam je na selu još dobrim dijelom sačuvana stara narodna nošnja. Podržavajući, na jednoj strani, svoje iskonske oblike a na drugoj harmonično asimilirajući uplive iz vana stvorila je naša narodna nošnja svoju impresivnu slikovitost, koja joj daje ne samo veliko estetsko već i veliko kulturno-historijsko značenje. Radi toga i ispitivanje hrvatske narodne nošnje ima za nas i svoju povijesnu važnost, jer nam organski život od njeznih najprimitivnijih oblika pa do danas daje i sliku jednog važnog sastavnog dijela povijesti našega naroda.

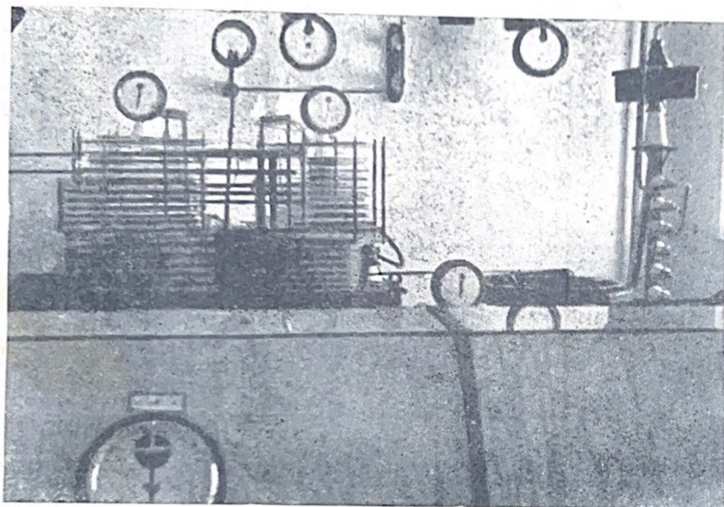
Prof. Zdenka Sertić

Pojačanje energije odašiljača Drž. krugovalne postaje Zagreb na

10 KW

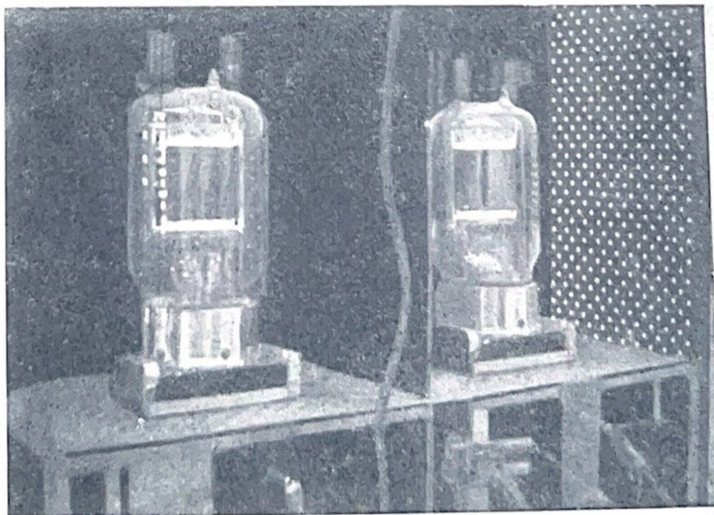
Možda su već naši slušači primjetili, da se u posljednje vrijeme krugovalna postaja Zagreb čuje sve bolje i bolje. Sa velikim veseljem možemo objaviti svojim čitateljima i slušačima, da je tome razlog to, što je našem odašiljaču konačno ipak od Nove Godine uspjelo proraditi sa punom snagom od deset kilovata.

Neka ne zamjere slušači, što ih nismo prije o tome obavijestili, ali tu šutnju traže od nas potrebne mjere tehničkog opreza. Lako je odrediti neki rok, u kojem će proraditi neka postaja, kada se može ta postaja slobodno izgradjivati sa onim raspoloživim sredstvima suvremenog veleobrta, no kod nas se je moralo, kako je već naglašeno, na istom uredjaju s kojim se je od jutra u 6 sati pa do 23 u noći održavalo redoviti pogon, preko noći raditi na pokusnim pregradnjama, pa kad su te bile gotove, moralo se je tokom dana u samim redovitim emisijama (kad već nije bilo druge mogućnosti) sav pregradjeni uredjaj u pogonu iskušati. Kako je to iskušavanje važno, vidi se iz toga, što se i kod gradnje novih postaja predvidja unaprijed neki rok za sastav i pokusne emisije na samom mjestu izgradnje, i ako je cijeli uredjaj već jedamput bio u tvornici sastavljen i iskušan. Tako je na pr. za naš budući odašiljač od 120 KW rok izgradnje u samoj tvornici 16. mj., a nakon dopreme na mjesto, gdje će se odašiljač postaviti, predvidja se još 6 mj. za montažu i pokusne emisije, Naši će se slušači morati dakle još dvije godine zadovoljiti sa ovom našom 10 kw postajom, koja možda nije savršeno izgradjena po primjerima najmodernije radiotehnike, ali je zato sastavljena minimalnim troškovima uz dobiveni materijal od stare brzojavne poštanske bezžične postaje u Drnišu, koji je materijal eto tako konačno priveden svojoj svrsi.

Pogled na izlazni stupanj odašiljača

Bilo je mnogo neprilika materijalne prirode, a i pogonskih neprilika, dok nisu konačno sve svladane i nastojanja naših tehničara okrunjena uspjehom. Izgradnjom dugo očekivanih pondenratora u vlastitoj radionici i postepenim pokusima tokom mnogih noći (budući da se je preko dana sa istim uredjajem, na kojem su se vršile pregradnje, moralo održavati redoviti pogon) uspjelo je prvi puta u noći od 28. na 29. prosinca prošle godine sa novim elektronkama definitivno proraditi sa 10 kw. Kroz par dana doduše (od 9. do 12. I. 42.) radili smo i opet samo sa 5 kw radi iskušavanja nekih novih elektronki, no kako se pogon sa punom snagom pokazao do tada potpuno sigurnim, radimo i nadalje sa punom snagom.

Jedan detalj novog odašiljača

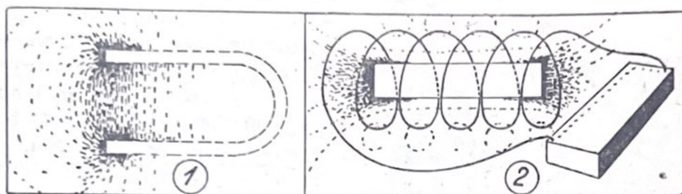
Vi i vaš prijamnik . . . .

MALO RADIO POČETNICE

Indukcija i samoindukcija

Zadnjih puta smo kazali, da oko zavojnice, kroz koju protiče električna struja, postoji magnetsko polje. Zašto magnetsko, a nigdje nema nikakovih magneta?

Pogledajmo sliku 1. i to pod 1)! Tu vidimo poznatu magnetsku potkovu. Učinimo i ovdje slično, kao što smo učinili u prvom svitku. Ako elektroni teku u prvom svitku, na primjer, od lijeva na desno, onda u času ukapčanja poteku trenutno u drugom svitku od desna na lijevo. Kod iskapčanja, to jest prekidanja prvog kruga, poteći će elektroni, opet trenutno, u istom smjeru, u kojem su tekli elektroni prvog kruga.

Sl. 1.

zadnji puta, to jest položimo preko potkove list papira i pospimo ga željeznom pilovinom. Sada tuckajmo prstom lagano po papiru i pilovina će se poredati onako, kako je nacrtano na slici. I oko ovakve potkove postoji magnetsko polje. Željezo dospjevši u ovakvo polje postane također magnet. Zato se ona željezna pilovina i poredala onako, jer se svaka čestica u magnetskom polju magnetizira i zauzme položaj, kako to zahtijeva magnetsko polje.

Zavojnica ili svitak, kroz koji protiče električna struja, nije ništa drugo nego kao jedan magnet. I ovdje se čestice željezne pilovine magnetiziraju u magnetskom polju svitka i postave se u smjer **magnetskih sjalica**, onih crta posebnog oblika, koje uvijek crtamo, kad hoćemo naznačiti, da na dotičnom mjestu postoji magnetsko polje.

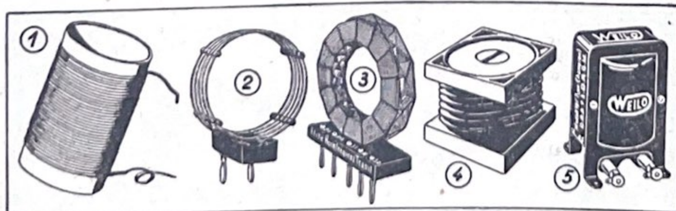
Interesantna se stvar događa, ako u svitak utaknemo komad željeza, kao što to vidimo u sl. 1 pod 2). Prema poređaju željezne pilovine vidjet ćemo, da gotovo sve silnice prolaze kroz željezo, a vrlo malo njih izvan željeza, dok se u svitku bez željeza silnice poređaju jednoliko kroz čitav svitak. Osim toga možemo zapaziti, da su silnice u svitku sa željezom mnogo

Ova pojava, da se preko magnetskog polja jednog svitka u drugom svitku uzbuđuje električna struja, zove se indukcija, a elektromotorna sila drugog svitka zove se **inducirana elekromotorna sila**, odnosno, analogno **inducirana električna struja**.

Sada možemo ovako reći: Struja, kad upravo poteče u jednom svitku, inducira u drugom svitku, koji se nalazi u magnetskom polju prvoga, električku struju protivnog smjera, a kod prekidanja struje istoga smjera, koji ima struja u prvom svitku.

No, da dođe do indukcije, nije potrebno imati dva svitka. Ta kod svakog svitka, u njemu samome, dolazi do indukcije, na primjer, jedne polovice svitka, koja inducira elektromotornu silu u drugoj polovici. Što više, svaki zavoj svitka inducira u susjednom zavoju elektromotornu silu, i to kod ukapčanja struje protivnoga smjera, a kod iskapčanja istoga smjera, koji ima prvotna elektromotorna sila. Ova se pojava indukcije u svitku samome zove **samoindukcija**.

Slika 2. prikazuje nekoliko svitaka, kakvi se izvode u praksi. Pod 1) vidimo svitak, gdje je na valjak od izolacionog materijala namotana žica. Ova žica mora

Sl. 2.

gušće. One kroz željezo radije prolaze, za njih željezo predstavlja manji odpor.

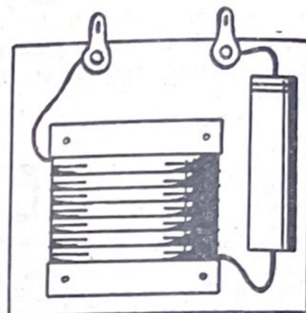
Ovo naše magnetsko polje, koje smo eto nešto bolje upoznali, posrednik je kod našeg prijenosa električne energije »bez žica«. Posredovanjem magnetskog polja uzbuđuje se u drugom svitku elektromotorna sila, koja elektrone stavlja u gibanje. Kad poteče struja u prvom svitku, elektromotorna sila, koja je upravo uzbuđena u drugom svitku, imade smjer protivan onom, koji ima elektromotorna sila

biti **izolirana**, t. j. omotana svilom ili pamukom, ili pak prevučena lakom, da ne dođe do vodljive veze između pojedinih zavoja. Pod 2) i 3) su svitci, koji su nešto drugačije motani. Pod 4) vidimo tzv. željeznu jezgru, na koju se namota izolirana žica. Ovdje je iskorišteno ono svojstvo, da su silnice kroz željezo gušće, a to znači i veća samoindukcija u svitku. Pod 5) je svitak također sa željeznom jezgrom, koja je ovdje izvedena od željeznih limova.

Filter sa 9 kHz

Možda ste to već zapazili, da se slušajući neke postaje čuje jedan vrlo visoki ton, upravo piskut, koji je kadkad prilično jak, te neugodno smeta. Ovaj ton nastaje interferencijom valova nosioca dviju susjednih postaja, koje su razmaknute za 9 kHz. Jednim jednostavnim filterom možemo ovaj ton ukloniti. Ovakav se filter sastoji od jednog kondenzatora i svitka, koji se spoje u seriju. Veličina im je takva, da kod frekvencije od 9 kHz dolazi do rezonancije, te ova kombinacija kapacitet-induktivitet imade najmanji odpor i dotičnu frekvenciju »proguta«.

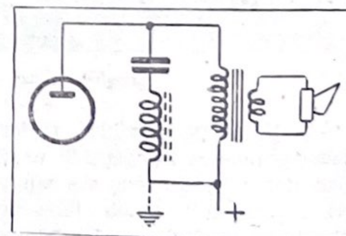
Slika 1. nam prikazuje, kako se ovaj filter može na jednostavan način izvesti.

Sl. 1.

Na kockastu željeznu jezgru namota se u svaki žlijeb po 450 zavoja (dakle 7×450 zavoja) lakirane žice debljine 0,1 mm. Ovom svitku se u seriju spoji kondenzator od 3000 pF, te se sve zajedno pričvrsti na pločicu od pertinaksa, kako pokazuje slika.

Budući da ovaj filter zauzima vrlo malo mjesta, dade se naknadno ugraditi u svaki aparat. On se može spojiti u anodni krug izlazne cijevi, kao i predstupnja. Sl. 2. prikazuje, kako ga u izlaznom stupnju

Sl. 2.

možemo spojiti bilo paralelno primarnom namotaju izlaznog transformatora ili pak od anode direktno na minus-pol.

Navodimo materijal za gradnju ovog filtera:

1 kockasta jezgra
1 kondenzator od 3000 pF
oko 160 metara lak-žice 0,1 mm
1 pločica od pertinaksa 40×40 mm
2 ušice za lemljenje.

Mi odgovaramo

MIRKO ING. VUKOVARAC. — Pošaljite nam svoju adresu, da Vam možemo poslati zatraženu shemu.

»MAKARSKA«. — Ako su Vam u aparatu neke cijevi i nakon duljeg vremena hladne, to je znak da se ne griju. Uzrok tome može biti prekid niti za grijanje ili dovoda za grijanje do tih cijevi.

D. NOVAKOVIĆ:

Cekini

Čitav je naš kraj posut starim kulama i gradinama, koje tu stoje još tamo iz davnih turskih »zemana«. U duge jesenske i zimske večeri pričaju se u selu beskrajne priče o zakopanim turskim cekinima, što ih ostavi neki turski paša kod bijega iz ovih krajeva... Ta je priča išla od pokoljenja do pokoljenja, pa ju je i meni pripovijedao moj djed, kao što i njemu njegov pradjed.

Gore visoko više našeg sela usred borovih šuma dižu se velike razvaline Klinac grada. O njemu se pripovijeda, da ima neke podzemne prostorije, ali se još nitko ne nađe, da odkopa zemlju i da ih vidi. Podrum neki ima, jer se vidi ispod temelja kule, no ljudi ne bi ni za što ušli u taj podrum, jer se boje jakrepova i zmija otrovnica... Jedan seljak počeo odkapati noćima podrum, ali je odustao od toga, jer mu se, kaže, pokazao među borovima lik starog Turčina u čalmi...

I tako je priča o turskim cekinima kolala i dalje i punila našu dječju maštu fantastičnim slikama o nebrojenom blagu.

Svakog ljeta dolaze u naše selo Bosanci-muslimani kositi široke i mirisne livade. Dolaze sa dugim turskim kosama, koje režu travu poput britve, ali ih ljubomorno čuvaju i ne bi ih prodali ni za kakovo blago. Jednom Toma Celić ukrade noću Bosancu kosu, a ovaj ga sutradan dohvati nekoliko puta oštrim, krivim bosanskim nožem...

I ovog ljeta došli su kosci-muslimani, kao i uvijek... K nama dodoše trojica. Dva su bila starca s bijelim peškirima ovijenim oko glave, a treći mladić od svojih dvadesetak godina s crvenim, nakrivljenim fesom na tjemenu.

Kosili su livadu Potižu i ja sam ih rano u jutro gledao kako duboko sagnuti nad svojim dugim kosama odvajaju teške debele odkose. Mladi Bosanac, Haso se zvao, išao je uvijek prvi...

Sunce je bilo već visoko odskočilo i rosa se posušila na travi, a Bosanci posjedaše pod šljive u hladovini... Bili su mučaljivi kao uvijek, ali bi ipak kadkada izustili po koju riječ, osim Hase, koji je šutio kao zaliven... Onda se najednom digao, došao na kraj livade i stao pod jednu šljivu. Izvadio je neki papir iz njedara i za čas ga opet spremio gdje je i bio... Vratio se mirno natrag i nakon kratkog odmora počeo s ostalom dvojicom i dalje košnju...

Pred večer djed dade Bosancima večeru i donese novac, da ih isplati. Haso primi novac, pa će najednom:

— Bi li vi, gazda, trebali slugu?

— Pa, i bi...

— Uzmite, evo, mene...

Druga dvojica pogledaše ga začudjeno, ali ne rekoše ništa. Haso ostade kod nas u službi...

Išao sam s njim svako jutro s konjima na pašu. Haso je jašio konja na stojeći u najvećem trku, pa bi tako prošao i kroz selo, a babe se samo križaju i čude...

Bio je mučaljiv i ja sam ga stalno nešto zapitkivao, ali je Haso nerado odgovarao... Sa seoskim se konjarima i pastirima nije družio... Sjedio je sa mnom na obali rijeke i svirao u sviralu, koju si je sam napravio.

Jednom je samo postao za čudo razgovorljiv... Pričao mi je, da je potomak nekog turskog bega, koji je bio davno, davno, upravo u ovom kraju... Bio je vrlo bogat, ali je morao pobjeći odavle...

Pripovijedao sam mu, kako se kod nas priča, da je neki turski beg zakopao negdje silno blago...

— Je li to možda...

— Eh, biva, može biti, da je moj to zakopao... Silno je blago zakopao ovdje. Govorio je to kao samome sebi, a onda se naglo okrenuo prema meni kao da se prestrašio, jesam li i ja čuo te njegove riječi...

Onda smo obojica zašutjeli i zavalili se pod vrbe na rijeci. Kraj nas su pasli konji i lijepo smo čuli kako glasno odgrizaju travu...

Tako su nam prolazili vrući ljetni dani.

Jednog me dana upita Haso sasvim iznenada:

— Imate li vi možda kakovu oranicu kraj koje je veliki hrast?

— Imamo, samo je hrast odavno već posječen... Vidi se samo još komad panja...

— Eh, zato ja nijesam mogao naći...

— ?

— Kako ti, Haso, znaš, da je morao biti tu hrast?

— Sve ćeš saznati... Tebi ću odati tajnu... Ti si još mali, a da kažem drugome, ubio bi me... Idemo tražiti tu oranicu...

Za čas smo bili na Krču, tako se zvala oranica. Haso izvadi iz njedara neki stari, zgužvani papir i poče nešto proučavati.

Ja sam ga gledao s podpunim nerazumijevanjem....

Došao je do panja, koji je bio međaš trideset koraka uz među, pa poče kolcem čeprkati po zemlji...

Zavrne kolac pod kamen i poče ga gibati...

— Ne diraj, Haso, međaš — velim mu — ljutit će se djed...

On se ni ne obazre na moje riječi...

Kamen se sve jače i jače gibao i Haso ga sasvim izvali iz zemlje. Onda je dugo po njemu strugao svojim oštrim nozem, od kojega se nije nikada rastajao...

Najednom... Nijesam vjerovao svojim očima... Kamen se međaš raspolovio, a u njemu se odkri udubina... Haso turi ruku, izvuče malu drvenu kutiju iznutra... Otvori je, a iz nje bljesnuše cekini...

Dade mi tri cekina...

— Moraš šutjeti i nikome ni riječi, što si vidio!... Već sam prošao pola svijeta tražeći tu oranicu... Na ovom, vidiš, papiru točno je označeno, gdje je stajalo blago...

— A tko ti je dao taj papir?...

— To su još moji pradjedovi predali od koljena do koljena... Onda sam čuo, da se ovdje priča o sakrivenom blagu turskog bega...

Išli smo kući lagano i zamišljeno... Ja sam grčevito stiskao u ruci tri turska cekina... Neću nikome reći — čvrsto sam odlučio...

— Pa što ćeš s tolikim novcima, Haso?...

— Služit ću i dalje... Samo, ako ti nikomu ne kažeš?...

— Neću, Haso...

Tu noć nijesam mogao spavati... U snu sam stalno gledao neke Turke, kako bježe i zakapaju cekine...

Kad sam se ujutro probudio, reče mi djed, da nema Hase...

Ispričao sam mu što se dogodilo na Krču... Djed problijedi...

— Ma, da sam ja barem znao za to! O ljudi, ljudi, toliki novci na mojoj zemlji, a ja nijesam znao za njih!...

Poslije su svi iskapali svoje međaše, razvaljivali ih, ali nikakvim novcima više ni traga...

Haso se nije nikada vratio, niti smo ikada što čuli o njemu...

Milovan Adamović:

JEDRENJAČE

Jedrenjače bijele sanjaju u luci,
Sa jedrima svitim, ostavljene, nijeme.
Oko njih su mrtvi popadali zvuci,
I vrh njih se davno ukočilo vrijeme.

Sanjaju o huci oluja, valova,
Vrisku galebova i oblaka spletu.
Sanjaju o suncu kada pune snova
Nemirom gonjene, lutahu po svijetu.

Sa jedrima kao raširenim krilom,
Sve tražeći sreću po morima svima
Da se doma vrate s biserom i svilom.

Sve prođe... Tek spomen iz prošlosti cijele
Osta, pa sanjaju, sa svitim jedrima,
Ostavljene, same jedrenjače bijele.

*

Janko Zanetić:

SONETI ROBSTVA

I.

U sivom plaštu kroz krvavu tamu
Razbit ću zvono, što nam vijekom jeca
I reći (da me ni ljudi ni djeca
Ne znaju): »Spoznah — — pustiše Te samu!

Nacijo! Koliko bih rek'o Tebi:
Koliko plača s crnih violina,
Nujan k'o otac ubijenog sina,
U noći mračnoj kad svirah sebi?...«

A kad me skrše, oh, žena će neka
U mraku doći i suza joj puna
Kliznut će licem... Violina čeka:

Zacviljet će Requiem... puknut će struna
... Izustit tad će tužno žena tiha
Palog života zadnja dva-tri stiha.

II.

U suton tmurni, kad mi snaga svene,
Skupit ću gorke čežnje davnih dana;
Pustit ću ih k'o jato crnih vrana
I tad zatvorit svoje oči snene,

K'o crni putnik sa dalekih strana:
— Svenut će pjesnik sanjarenja, sjete
I nestat u mraku ko prognano dijete
Psujući mladost svojih prošlih dana.

A kada zadnja poleti i padne
Čežnja pred oči željne putovanja,
Umrijet će dijete domovine jadne

(Kriješteć ko galeb pjesme njenih sanja).
Taj vječni putnik vječnih putovanja
Čovjek će biti bez svrhe i zvanja.
(U travnju 1940. god.)

*

Marko Landekić:

DJEVOJKE IZ POKRAJINE

Rodom s toplog juga, gdje limuni zriju
s mnogo lijepih snova od kuće je pošla,
kô pupoljak ruže kojeg rose miju
dražesna je bila kad je u grad došla.

Oči su joj sjale južnjačkom vedrinom;
glas drhtao snagom uzburkanog mora;
stas joj podsjećao skladom i jedrinom
na ponosno stablo primorskoga bora.

— — — — — — — —

Gradjani su često začudjeni stali
i gledali za njom dokle god je vide,
i premda joj nisu ni imena znali,
ponosni su bili što im gradom ide.

A dani su tekli... Grad svoj zakon ima...
Poslao je i nju, gdje i druge šalje:
da provodi dane medju strojevima,
a noću da šeta sve dalje i dalje...

— — — — — — — —

Tek kada je prošlo mnogo radnih dana,
a da nije bilo ni novca, ni zdravlja;
i kad njezin dragi, (s onih južnih strana),
počeo da rjedje i rjedje se javlja...

Vratila se kući umorna i ljuta,
razorenih snova sita gradskog raja,
a u licu blijeda, naborana, žuta,
kao zreo limun njenog rodnog kraja.

Raspored

DRŽAVNE KRUGOVALNE POSTAJE ZAGREB

od 1. do 8. veljače 1942.

NEDJELJA, dne 1. veljače 1942.

Početak emisije; Himna

7.45— 8,00 Koračnice
8,00— 8,30 Za Dom spremni! Jutarnje vijesti i obavijesti
8,30— 9,00 Koncert na orguljama. Izvodi Prof. Čedomil Dugan
9,00—10,00 Emisija za naše selo
10,00—11,00 Prenos mise iz crkve sv. Marije
11,30—12,00 Simfonijski koncert (ploče):
1. Čajkovski: Koncert za violinu i orkestar D-dur op. 35.
12,00—12,45 Zvona
Za Dom spremni!
Simfonijski koncert (natavak):
2. Rimskij - Korsakov: »Šeherazada«
12,45—13,00 Dnevni izvještaj vodostaja. — Podnevne vijesti
13,00—13,30 Koncert tamburaškog zbora »Šokadija«
13,30—14,00 Bečka glazba
14,00—15,00 Koncert po željama slušača (pl.):
1. Verdi: Traviata, predigra
2. D'Alber: Fantazija iz opere »U dolini«
3. Sibelius: Valse triste
4. Zeller: Potpourri iz opere »Ptičar«
5. Strauss: Proljetni zvuci
6. Strauss: Fantazija iz operete »Šišmiš«
7. Greber: Ti-pi-tin
8. Ketelby: Na plavim havajskim vodama
9. Olivieri: Vrati se
10. Blahy: Rano,ranićko...
11. Kreuder: Za jednu noć slatke ljubavi
12. Bianco: Tino Ross'
15,00—15,30 Koncert Siegfrieda Kiefera (violoncello). Na glasoviru prati Stanislav Operman:
1. Gabrielli: Sonata A-dur
2. Chopin: Nocturno
3. Albeniz: Malaguena
4. Lalo: Intermezzo iz koncerta d-moll za violoncello
15,30—16,30 Emisija »Rad i radost«
16,30—17,00 Popularna operna glazba (ploče):
1. Bizet: Fantazija iz opere »Carmen«
2. Verdi: Duet iz opere »Aida«
3. Verdi: Predigra iz opere »Moć sudbine«
4. Mascagni: Scena iz opere »Cavalleria rusticana«
17,00—17,30 Hrvatska dječja nedjelja
17,30—18,15 Orkestralni koncert (ploče):
1. Bizet: Arležanka, suita
2. Liszt: Madjarska rapsodija br. II.
3. Musorgskij: Noć na pustoj gori
4. Rimskij - Korsakov: Španjolski capriccio
18,15—18,30 Emisija za pokrajine
18,30—19,00 Vedri koncert. Sudjeluje: Vlaho Paljetak
19,00—19,15 Prve večernje vijesti
19,15—19,30 Andrija Ilić čita rodoljubne pjesme Vladimira Nazora
19,30—19,45 Španjolski zvuci. Sudjeluje: Imperio Argentina (castagnett, pl.)
19,45—20.00 Športski izvještaj
20,00—20,30
Koncert Else Blatt (glasovir) (Njemačka)
1. Scarlatti: Sonata
2. Bach-Busoni: Chaconne
3. Reger: Tri intermezza
4. Schumann: Iz »Fantasiestücke op. 12.
20,30—21,00 Velika operetna fantazija (ploče)
1. Dostal: Potpourri iz operete »Clivia« I. dio
2. Lehar: Zlato i srebro, valcer
3. Pietri: Zbogom mladosti...
4. Lincke: Potpourr iz operete »Gospodja Luna« I. dio
5. Lincke: Potpourri iz operete »Gospodja Luna« II. dio
6. Lincke: Krijesnice, idila
7. Lombardi: Zemlja zvonika
21,00—22,00
Koncert krugovalnog orkestra po željama slušača. Sudjeluje Srebrenka Jurinac (sopran). Dirigent: Dragan Gürtl:
1. Albini: Koračnica iz operete »Barun Trenk«
2. Gotovac: Arija Gjule iz opere »Ero s onoga svijeta«
3. Zajc: Fantazija po motivima opere »Zrinski«
4. Gotovac: Jutarnji pijev Morane
5. Dvořak: Humoreska
6. Rhode: Potpourri vinskih pjesama
22,00—23,00 »Dok čekamo na vijesti«... još malo glazbe.
Oko 22,30 Posljednje vijesti i obavijesti. — Objava rasporeda.
Svršetak emisije;
Za Dom spremni! Himna

PONEDJELJAK, dne 2. veljače 1942.

Početak emisije; Himna

7,45— 8,00 Koračnice
8,00— 8,30 Za Dom spremni! Jutarnje vijesti i obavijesti
8,30— 9,00 Vedri jutarnji zvuci (ploče)
9,00—10,00 Emisija za naše selo
10,00—11,00 Prenos mise iz crkve sv. Marije
11,30—12,00 Orkestralni koncert. Iz Wagnerovih opera:
1. Wagner: Rienzi, ouvertura
2. Wagner: Melodije iz glazbene drame »Rajnino zlato«
3. Wagner: Finale iz opere »Sumrak bogova«
12,00—12,45 Zvona
Za Dom spremni!
Koncert glazbe vojnice Glavnog Ustaškog Stožera. Dirigent: nadporučnik - kapelnik Stanko Kihas
12,45—13,00 Dnevni izvještaj vodostaja. — Podnevne vijesti
13,00—13,30 Koncert krugovalnog zbora. Dirigent: Dragan Gürtl:
1. Matz: U našem selu, šokačka
2. Vrhovski: Čiča Time, šokačka
3. Matz: Svadili se orli i sokoli, bosanska
4. Gotovac: Ako si legla spat, dalmatinska
5. Žganec: Zagorska rapsodija, zagorska
13,30—13,45 Športsko predavanje
13,45—14,15 Koncert Ivana Pinkave (violina). Na glasoviru prati Stanislav Operman:
1. Beethoven: Rondino
2. Paradis: Sicilienne
3. Beethoven: Menuet
4. Gluck: Melodija
5. Schubert: Pčela
6. Massenet: Meditacija
7. Schubert: Ave Maria
14,15—14,45 Koncert na pločama
14,45—15,15 Glazbakroz vijekove. 21, Johann Seb. Bach I. dio
15,15—15,30 Christy Solari pjeva (ploče):
1. D'Anzi: Srce k srcu
2. Mariotti: Daleko si od mene
3. Vacek: Crni ciganin
4. D'Anzi: Vrati se
15,30—16,30 Emisija »Rad i radost«
16,30—17,00 Vedri zvuci (ploče)
17,00—17,15 Recitacija (Andrija Gerašić)
17,15—17,45 Koncera Ratimira Delorka (tenora). Na glasoviru prati Sanislav Operman:
1. Šafranek-Kavić: Luče
2. Kolarić: Negda i denes
3. Odak: Spominek
4. Šafranek-Kavić: Sjaj sunčece
5. Gotovac: Erina pripovijest iz opere »Ero s onoga svijeta«
6. R. Strauss: Pjesma
7. Schumann: Orah
8. Horn: More ljubavi
R. Strauss: Himna ljubavi
17,45—18,15 Joza Spaić pjeva stare slavonske popijevke uz pratnju tamburaškog zbora »Šokadija«:
1. Da je višnja ko trešnja
2. Ženo moja tri forinta daj mi
3. Pj jablane širi grane
4. Srdo moja ne srdi se na me
5. Oj jablane širi grane
6. Sunce jarko
18,15—18,30 Emisija za pokrajine
18,30—19,00 Veseli ponedjeljak (zabavni koncert na pločama)
19,00—19,15 Prve večernje vijesti
19,15—20,45
Dubrovačko veče povodom svečanosti sv. Vlaha, prve u slobodi poslije stotinu trideset i šest godina
20,45—21,00 Chopin: Balada f-moll za glasovir solo (ploče)
21,00—21,15 Ustaška riječ
21,15—22,00 Simfonijski koncert po željama slušača (ploče)
1. Bach: Brandenburški koncert br. 3 G-dur
2. Ravel: Bolero
22,00—23,00 Rosita Serano pjeva (ploče). — Objava rasporeda. —
Oko 22,30 Posljednje vijesti i obavijesti
Svršetak emisije;
Za Dom spremni! Himna

UTORAK, dne 3. veljače 1942.

Početak emisije; Himna

6,30— 7,00 Jutarnja tjelovježba Koračnice
7,00— 8,00 Za Dom spremni! Jutarnje vijesti i obavijesti. — Jutarnji koncert (ploče)
8,00— 8,10 Vijesti na madjarskom jeziku
8,10— 8,20 Vijesti na bugarskom jeziku
8,20— 8,30 Vijesti na slovačkom jeziku
8,30—8,40 Vijesti na rumunjskom jeziku
8,40—8,50 Vijesti na turskom jeziku
8,50— 9,00 Vijesti na talijanskom jeziku
9,00— 9,10 Vijesti na njemačkom jeziku
10,00—10,20 Emisija »Rad i radost«
12,00—12,45 Zvona
Za Dom spremni!
Koncert krugovalnog orkestra. — Dirigent: Dragan Gürtl:
1. Strauss: Indigo i 40 razbojnika, ouvertura
2. Herve: Potpourri iz operete »Mamzell Nitouche«
3. Suppe: Fantazija po motivima operete »Frasquitta«
4. Lanner: Dvorski plesovi, valcer
5. Lehar: Pjesma iz operete »Frasquitta«
12,45—13,00 Prve podnevne vijesti
13,00—13,30 Laka glazba
13,30—13,45 Katedralis: Ljudi i sličice iz starog Zagreba
13,45—14,15 Mila Radman pjeva bosanske narodne popijevke uz pratnju tamburaškog zbora »Šokadija«:
1. Ni bajrami više nisu
2. Kolika je šeher Banjaluka
3. S onu stranu vode Sane
4. Štono sija nasred Sarajeva
5. Leti, leti pjesmo moja mila
6. Slušaj mati ove riči moje
14,15—14,40 Dnevni izvještaj vodostaja. — Druge podnevne vijesti i obavijesti. — Izvještaj sa Zagrebačke burze i posljednji tečajevi
14,40—16,00 Orkestralni koncert. Sudjeluje: Alfred Cortot (glasovir):
1. Liszt: Les preludes
2. Franck: Simfonijske varijacije
Debussy: Potopljena katedrala
4. Porrino: Simfonijska poema
5. Stravinski: Igra karata
17,00—17,15 Popodnevne vijesti
17,15—18,15 Koncert malog krugovalnog orkestra. Sudjeluje: Ančica Mitrović:
1. Dietrich: Pozdravi mi Alster
2. Consiglio: Htio bih otići u Napulj
3. Kreuder: Kad svane proljeće
4. D'Anzi: Zatvoren prozor
5. Hartmann: Četiri asa
6. Lündemann: Igra sreće
7. Kovařík: Vesela osmica, potpourri
8. Redi: Lutkica u crvenom
9. D'Anzi: Kad ljubav prodje
10. Raimondo: Piši mi
11. Kötscher: Strastveni športaši
18,15—18,30 Emisija za pokrajine
18,30—18,45 »Sanjarenje«... (ploče):
1. Liszt: Ljubavni snovi
2. Tosti: San
3. De curtis: San prošlosti
4. De Curtis: Zbogom lijepi snovi
18,45—19,00 Pregled novinstva
19,00—19,15 Prve večernje vijesti
19,15—19,30 Marko Čović: Veličina, smisao i kult žrtve
19,30—19,40 Glasovirski intermezzo (ploče)
19,40—20,00 Tečaj talijanskog jezika. Predaje prof. Francesco Ragusin.
20,00—21,00 Njemačka glazba: Iz djela Johanna Seb. Bacha (ploče):
1. Suita br. 2. h-moll za flautu i gudački orkestar
2. Passacaglia c-moll
3. Koncert za glasovir d-moll
21,00—22,00 Posebna emisija za naše dobrovoljce
I. Ustaška riječ našim dobrovoljcima na istočnom bojištu
II. Koncert za naše dobrovoljce (svira hrvatsko tamburaško društvo »Zajc«. Sudjeluje Matija Kuftinec (bariton)
22,00—23,00 Posljednje vijesti i obavijesti
»Melodije i ritam«... Objava rasporeda
Svršetak emisije;
Za Dom spremni! Himna

SRIJEDA, dne 4. veljače 1942.

Početak emisije; Himna

6,30— 7,00 Jutarnja tjelovježba
Koračnice

7,00— 8,00 Za Dom spremni!
Jutarnje vijelti i obavijesti. — Koncert tamburaškog zbora »Šokadija«

8,00— 8.10 Vijesti na madjarskom jeziku

8,10— 8.20 Vijesti na bugarskom jeziku

8,20— 8,30 Vijesti na slovačkom jeziku

8,30— 8,40 Vijesti na rumunjskom jeziku

8,40— 8,50 Vijesti na turskom jeziku

8,50— 9,00 Vijesti na talijanskom jeziku

9,00— 9,10 Vijesti na njemačkom jeziku

10,00—10,20 Emisija »Rad i radost«

12,00—12,45 Zvona
Za Dom spremni!
Koncert. Sudjeluje: Tomislav Neralić (bas). Na glasoviru prati Stanislav Operman;
1. Handel: Arija iz oratorija »Mesija«
2. Haydn: Allegro iz simfonije G-dur (ploča)
3. Haydn: Dvije arije iz oratorija »Četiri godišnja doba«
4. V. Novak: Dvije slovačke pjesme
5. Dvořak: Dvije ciganske pjesme
6. Dvořak: Scherzo capriccioso (ploče)
7. Kolarić: a) Srebrne rože; b) Vurica

12,45—13,00 Prve podnevne vijesti

13,00—13,30 Koncert malog krugovalnog orkestra:
1. Strauss: Bečki bonboni
2. Dostal: Servus Wien
3. Komzak: Djevojke iz Badena

13,30—13,45 Hrvatski pisci i knjige; Jeronim Korner: Književni lik Marka Čovića

13,45—14,15 Koncert malog krugovalnog orkestra:
1. Kötscher: Od krugovala do slušača.
2. Dostal: Mirandolina.
3. Becce: Sjećanje na Capri.
4. ***: Glazbene posjetnice.

14,15—14,40 Dnevni izvještaj vodostaja. — Druge podnevne vijesti i obavijesti. — Izvještaj sa Zagrebačke burze i posljednji tečajevi.

14,40—15,40 Operna glazba (ploče):
1. Rossini: Tancredi, uovertura.
2. Flotow: Fantazija iz opere »Marta«.
3. Leoncavallo: Intermezzo iz opere »Pagliacci«.
4. Puccini: Te Deum iz opere »Tosca«.
5. Weber: Fantazija iz opere »Strijelac vilenjak«.
6. Verdi: Bitka kod Legnana, ouvertura.
7. Verdi: Duet iz III. čina opere »Otelo«.
8. Borodin: Polovjecki plesovi iz opere »Knez Igor«.
9. Wagner: Arija iz muzičke drame »Walküra«.

15,40—16,00 Marko Čović: Film i kritika.

17,00—17,15 Popodnevne vijesti.

17,15—17,45 Koncert gudačkog kvarteta »Sklad« (Pinkava-Szenczy-Miranov-Matz)

17,45—18,15 Ruža Cvetičanin i Zlatko šir pjevaju operetne arije.

18,15—18,30 Emisija za pokrajine.

18,30—19,00 Zabavni koncert. Sudjeluje: Erna Sack (ploče).

19,00—19,15 Prve večernje vijesti.

19,15—19.40 Predavanje

19,40—20,00 Politički pregled (govori prof. Danijel Crljen)

20,00—20,30 Vedri koncert. Izvode: Rikard Šimaček (glasovir) i Ernest Dvorak (havajska gitara).

20,30—21,00

Hrvatski svatovi u pjesmi:
a) Uvodna riječ: O hrvatskim svatovskim popijevkama i običajima govori Ivo Balentović.
b) Krugovalni zbor pod ravnananjem Dragana Gürtla izvodi harmonizacije svatovskih melodija iz raznih krajeva naše domovine:
1. Fr. Dugan ml.: Svatovska iz Srijema.
2. Brkanović: Iz ciklusa »Konavovsko piromanje«.
3. Lhotka: Hrvatski svatovi.
4. Zajc: Svatovac, izvodi krugovalni zbor i orkestar.

21,00—21,15 Ustaška riječ.

21,15—22,00 Fragmenti iz Puccinieve opere »La Bohème«. Sudjeluju: Liga Doroghy, Maja Barić, Milivoj Kučić, Gustav Remec i krugovalni zbor i orkestar. Dirigent: Dragan Gürtl.

22,00—23,00 Posljednje vijesti i obavijesti.
Koncert malog krugovalnog orkestra:
1. Casiroli: Crna pantera.
2. Casiroli: Prije nego zaspiš.
3. Vetzel: Nezaboravan.
4. Molena: Slatki ritam.
5. Vejvoda: Rosamunda.
Objava rasporeda.
Svršetak emisije:
ZA DOM SPREMNI! Himna.

ČETVRTAK, dne 5. veljače 1942.

Početak emisije: Himne.

6,30— 7,00 Jutarnja tjelovježba.
Koračnice.

7,00— 8,00 ZA DOM SPREMNI!
Jutarnje vijesti i obavijesti. — Koncert na pločama.

8,00— 8,10 Vijesti na madjarskom jeziku.

8,10— 8.20 Vijesti na bugarskom jeziku.

8,20— 8.30 Vijesti na slovačkom jeziku

8,30— 8.40 Vijesti na rumunjskom jeziku.

8,40— 8.50 Vijesti na turskom jeziku.

8.50— 9,00 Vijesti na talijanskom jeziku.

9,00— 9.10 Vijesti na njemačkom jeziku.

10,00—10,20 Emisija »Rad i Radost«.

12,00—12,45 Zvona.
ZA DOM SPREMNI!
Koncert krugovalnog orkestra. Dirigent: Dragan Gürtl:
1. Zajc: Momci na brod, ouvertura.
2. Gotovac: Fantazija po motivima opere »Morana«.
3. Lisinski: Večer, idila.
4. Lhotka: Menuet iz baleta »Sredovječna ljubav«.

12,45—13.00 Prve podnevne vijesti.

13,00—13,30 Koncert lake glazbe. Sudjeluju: Ratko Bjelan (harmonika) i Zagrebački mandolinski kvartet:
1. Piera: Povratak, koračnica (mandolinisti).
2. a) Lesso-Valrija: Argentinske noći.
b) Will Glahe: Svadba cvrčaka (Bjelan).
3. ***: Zagorske pjesme (mandolinisti).
4. a) Alex: Veseli Hamburžanin.
b) Pörschman: Mala podoknica (Bjelan).
5. Billi: Pepita, španjolski valcer (mandolinisti).
6. ***: Pjesma iz filma »Andaluzijske noći (Bjelan).
7. Sartori: Pijev djevojčice (mandolinisti).
8. Löbl: Halma, polka (Bjelan).

13.30—13.45 Pitanja današnjice

13,45—14,15 Orkestralni koncert (ploče);
1. Boccherini: Menuet A-dur
2. Martucci: Notturno
3. Tortone: Simfonijska pjesan
4. Debussy: L'enfant prodigue
5. Rahmanjinov: Preludij

14,15—14,40 Dnevni izvještaj vodostaja. — Druge podnevne vijesti i obavijesti. — Izvještaj sa Zagrebačke burze i posljednji tečajevi

14,40—15,40 Za svakoga nešto (koncert na pločama)
1. Bizet: Iz suite »Arležanka«
2. Schumann: Lotosov cvijet
3. Čajkovski: Jesenja pjesma
4. Dvorak: Slavenski ples br. 6.
5. Grieg: San
6. Dvorak: Slavenski ples br. 8
7. Leoncavallo: Morski vjetrić
8. Strauss: Kvartet iz operete »Barun ciganin«
9. Dostal: Arija iz operete »Mnogo ljubljena«
10. Schmidseder: Plešemo kroz život
11. Corste: Dobri mjeseče, brzi ritam
12. Bochmann: Pjesma iz operete »Idealan suprug«
13. Künecke: Potpourri iz operete »Liselott«
14. Schröder: Nad krovovima velegrada, brzi ritam

15.40—16,00 Iz glasovirskih djela Joh. Seb. Bacha (ploče)
1. Bach: Preludij i fuga
2. Bach: Engleska suita g-moll

17.00—17.15 Popodnevne vijesti

17,15—18,15 Koncert Malog krugovalnog orkestra. Sudjeluje: Julija Grill-Dabac (sopran);
1. Pollert: Vesela polka
2. Lehar: Melodije iz operete »Eva«
3. Lincke: Krijesnice
4. Mostazzo: Antonio Vargas Heredia
5. Fragna: Gospodja Snova
6. Consiglio: Električna željeznica
7. Myka Polo: Dal' znaš za strast
8. Vetzel: Pfiffikus

18.15—18.30 Emisija za pokrajine

18,30—18,45 Melodije za ksilofon. Svoje skladbe izvodi W. Sommerfeld (ksilofon)

18.45—19.00 Pregled novinstva

19.00—19.15 Prve večernje vijesti

19,15—19,30 Stanislav Polonijo: Pravaška omladina kod osnivanja Ustaškog pokreta

19.30—19.40 Intermezzo

19,40—20,00 Tečaj njemačkoj jezika. Predaje dr. Heinrich Schaudin

20,00—22,00 Rezervirano za jedan prijenos
U stankama: Ustaška riječ. — Posljednje vijesti i obavijesti. — Objava rasporeda
Svršetak emisije;
Za Dom spremni! Himna.

PETAK, dne 6. veljače 1942.

Početak emisije; Himna

6,30— 7,00 Jutarnja tjelovježba
Koračnice

7,00— 8,00 ZA DOM SPREMNI!
Jutarnje vijesti i obavijesti. — Koncert na pločama

8,00— 8,10 Vijesti na madjarskom jeziku

8,10— 8,20 Vijesti na bugarskom jeziku

8,20— 8,30 Vijesti na slovačkom jeziku

8,30— 8,40 Vijesti na rumunjskom jeziku

8,40— 8,50 Vijesti na turskom jeziku

8,50— 9,00 Vijesti na talijanskom jeziku

9,00— 9,10 Vijesti na njemačkom jeziku

10,00—10,20 Emisija »Rad i radost«

12,00—12,15 Zvona
ZA DOM SPREMNI!
Ploče

12,15—12,45 Ružica Kaušić pjeva srijemske i dalmatinske popijevke uz pratnju tamburaškog zbora »Šokadija«
1. Avoj Jelo
2. Ovim šorom jagodo
3. Urodila kruška ranka
4. Mande lipa Mande
5. Dobra večer uzorita
7. Ako si pošla spat

12,45—13,00 Prve podnevne vijesti

13,00—13,30 Glasovirski koncert (ploče);
1. Weber: Poziv na ples
2. Chopin: Uspavanka
3. Chopin: Barkarola br. 6 i br. 1
4. Dvorak: Dvije humoreske br. 6 i br. 1
5. Albenis: Seguidillas:
6. Albenis: Malaguena
7. Dvořak: Dumka

13,30—13,45 Športski program u domovini i inozemstvu

13,45—14,15 Laka glazba

14,15—14,45 Dnevni izvještaj vodostaja. — Druge podnevne vijesti i obavijesti. — Izvještaj sa Zagrebačke burze i posljednji tečajevi

14,45—15,15 Glazba kroz vijekove; 20. Johann Seb. Bach I. dio

15,15—15,40 Veseli zvuci (ploče)

15,40—16,00 Jelica Šuštić; O aktuelnim filmovima

17,00—17,15 Popodnevne vijesti

17,15—17,45 Koncert. Izvode: Antonio Janigro (violoncello) i Ivo Maček (glasovir);
Brahms: Sonata e-moll — Allegro non troppo — Allegretto quasi menuetto — Allegro

17,45—18,15 Konncert mandolinskog kvarteta HRS-a

18,15—18,45 Priredba Ženske ustaške mladeži

18,45—19,00 »15 minuta egzotične glazbe«

19,00—19,15 Prve večernje vijesti

19,15—19,30 Juraj Štampalija čita iz zbirke pjesama »Moj grad« Vinka Nikolića

19,30—19,40 Glasovirski intermezzo (ploče)

19,40—20,00 Tečaj talijanskog jezika. Predaje prof. Francesco Ragusin

20,30—21,00 Specijalna emisija za »UHRO«

20,30—21,00

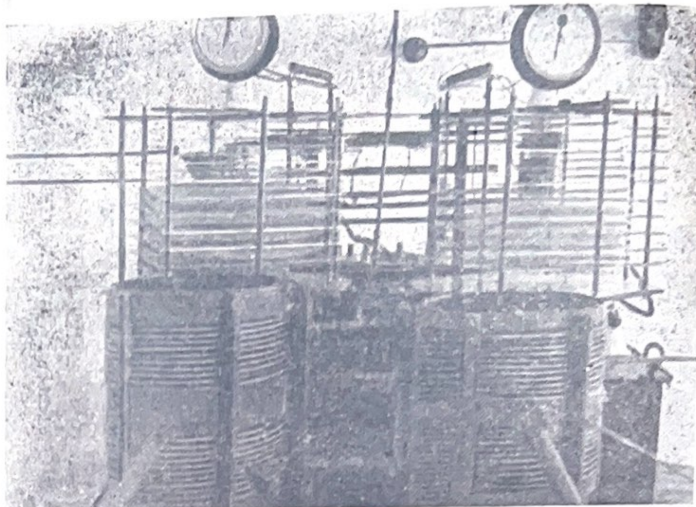
Koncert po željama slušača (ploče) ;
1. ***: Sastanak kod Lehara
2. Millöcker-Maekeben: Arija iz operete »Madame Dubarry«
3. Bixio: Moja pjesma povjetarcu
4. Yradier: La Paloma
5. Di Lazzaro: Smedja Sicilijanka
6. Morbelli: Tu-li-pan
7. Bargani: Bene bravo bis

21,00—22,00

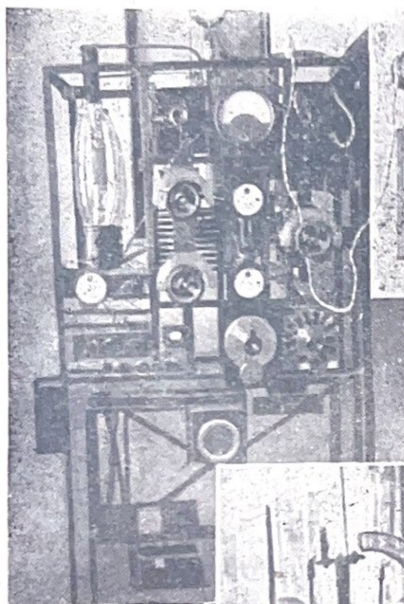
Posebna emisija za naše dobrovoljce
I. Ustaška riječ našim dobrovoljcima na istočnom bojištu
II. Koncert za naše dobrovoljce
Potpourri iz Albinijeve operete »Barun Trenk«. Izvode: Bianka Dežman, Zlatko šir i krugovalni orkestar. Dirigent: Dragan Gürtl)

22,00—23,00 Posljednje vijesti i obavijesti
Koncert malog krugovalnog orkestra;
1. Di Lazzaro: Smedja Sicilijanka
2. Rixner: Crvene ruže
3. Vipler: Taramtaradadada
4. Misraki: Ti koja prolaziš
5. Doelle: Amfitrion
6. Bochmann: Laku noć majko
Objava rasporeda
Svršetak emisije;
ZA DOM SPREMNI! Himna

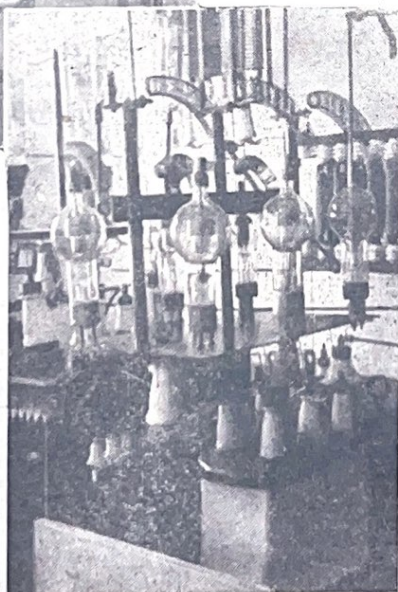
Pojačani odašiljač Državne krugovalne postaje - Zagreb

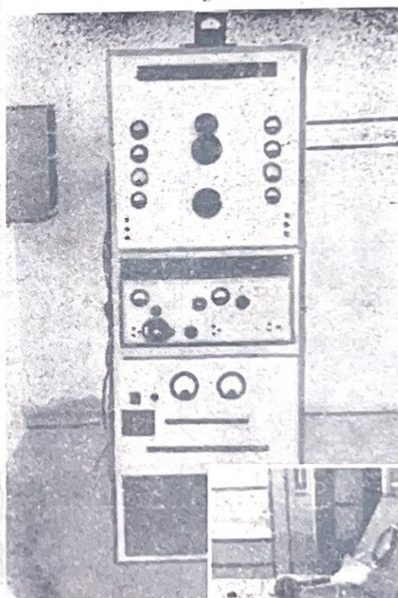
Zadnji stupanj novog odašiljača

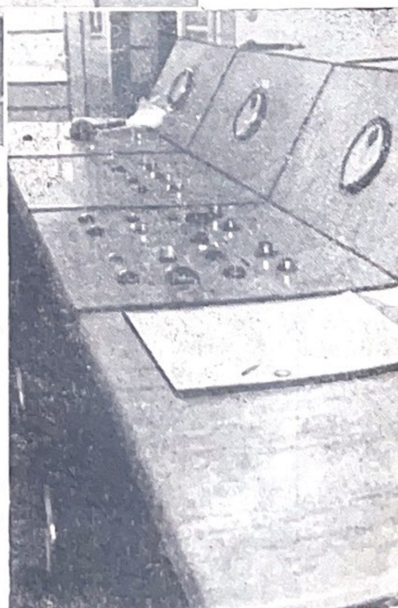
Stari odašiljač od 0,7 kW, koji se još i danas može staviti za pet minuta u pogon u slučaju pogreške na novom odašiljaču

Ispravljač novog odašiljača (11.000 V)

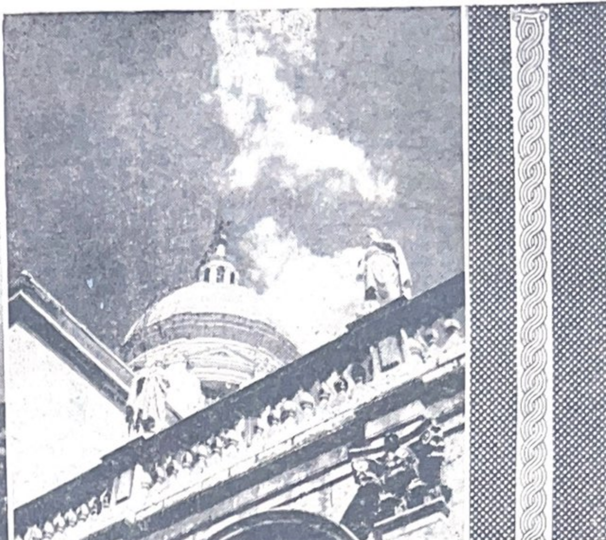
Predstupanj novog odašiljača

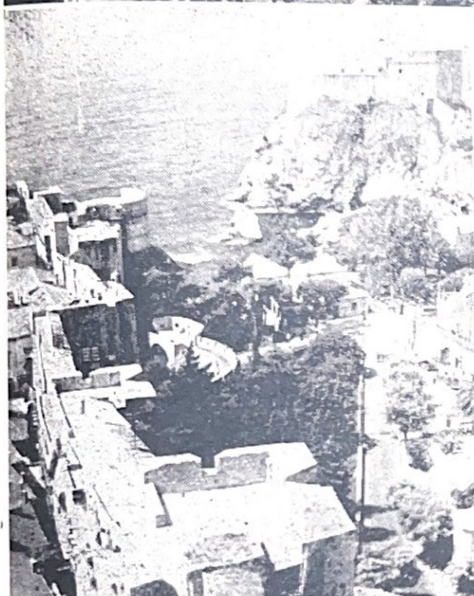

Uklopni stol novog odašiljača

Dubrovnik grad sv. Vlaha

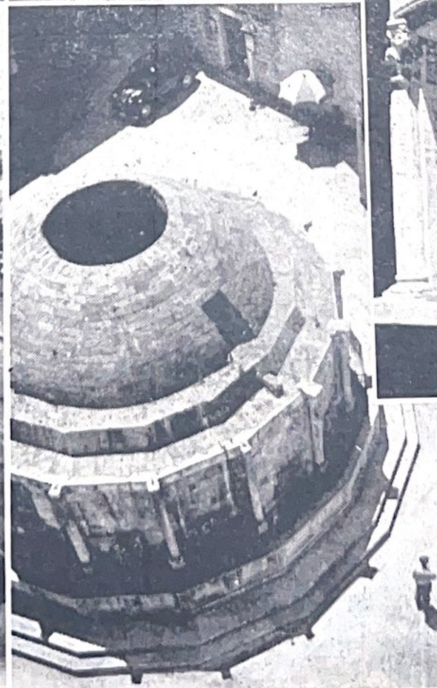

3. veljače svake godine slavi grad Dubrovnik blagdan svojega zaštitnika sv. Vlaha, kao simbol trajne slobode. Danas je sv. Vlaho simbol slobode ne samo Dubrovnika, nego simbol i zaštitnik slobode cijeloga hrvatskoga naroda.

(Foto: Dabac i Medeot)

SUBOTA, dne 7. veljače 1942.

	Početak emisije; Himna
6,30— 7,00	Jutarnja tjelovježba Koračnice
7,00— 8,00	ZA DOM SPREMNI! Jutarnje vijesti i obavijesti. — Koncert na pločama
8,00— 8,10	Vijesti na madjarskom jeziku
8,10— 8,20	Vijesti na bugarskom jeziku
8,20— 8,30	Vijesti na slovačkom jeziku
8,30— 8,40	Vijesti na rumunjskom jeziku
8,40— 8,50	Vijesti na rumunjskom jeziku
8,40— 8,50	Vijesti na turskom jeziku
8,50— 9,00	Vijesti na talijanskom jeziku
9,00— 9,10	Vijesti na njemačkom jeziku
10,00—10,20	Emisija »Rad i radost«
12,00—12,45	Zvona ZA DOM SPREMNI! Koncert krugovalnog orkestra. Dirigent: Dragan Gürtl; 1. Dvorak: Humoreska 2. Bizet: »Arležanka«, dvije suite
12,45—13,00	Prve podnevne vijesti
13,00—13,30	Koncert krugovalnog šraml-kvart.
13,30—13,45	Katedralis: Ljudi i sličice iz starog Zagreba
13,45—14,15	Uvijek veselo (zabavni koncert na pločama)
14,15—14,40	Dnevni izvještaj vodostaja. — Druge podnevne vijesti i obavij.
14,40—16,00	Simfonijski koncert. Iz djela J. S. Bacha; (ploče) 1. Talijanski koncert 2. Koncert za violinu i orkestar E-dur 3. Brandenburški koncert br. 5. D-dur 4. Koncert za dvije violine i orkestar d- moll
17,00—17,15	Popodnevne vijesti
17,15—18,15	»Otok ljubavi« prema Glozovoj opereti obradio a krugoval B. Delinski. Izvode: solisti, zbor i orkestar Državne krugovalne postaje. Dirigent: Dragan Gürtl
18,15—18,30	Emisija za pokrajine
18,30—19,00	Ing. Antun Elegović pjeva stare hrvatske i bosanske popijevke uz pratnju tamburaškog zbora »Šokadija«
19,00—19,15	Prve večernje vijesti
19,15—19,30	Fra Nikola Šabić: Uzori i značajevi
19,30—19,40	Intermezzo
19,40—20,00	Politički pregled (govori prof. Daniel Crljen)
20,00—21,00	God. I. Broj 2 KRUGOVALNA REVIJA Vedri zvučni mjesečnik Iz sadržaja: Širom svijeta Kroz našu zemlju Lirika Iz filmskog carstva Dječji kutić Posljednje vijesti Nagradna zagonetka i t. d Izdavač: Zagrebački krugoval Urednik: Božidar Belinski Suradnici: Mali krugovalni orkestar i trio Belinski
21,00—2200	Vedra i šaljiva večer
22,00—23,00	Posljednje vijesti i obavijesti »Veseli nocturno« (ploče). — Objava rasporeda Svršetak emisije; ZA DOM SPREMNI!

Izvještajna služba u Dubrovniku

Posjetioci Dubrovnika nakon osnutka NDH imaju prigodu svaku večer vidjeti i čuti, odnosno prisustvovati jednom zanimljivom događaju u najprometnijem dijelu grada: javnoj »radio emisiji«. Za Dubrovčane to već nije zanimljivo kao za strance, to je za njih svakodnevni događaj, bez kojeg oni danas već ne bi mogli biti.

Dubrovnik ima »krugovalnu emisiju!?« Malo čudnovato izgleda da Dubrovnik ima vlastitu krugovalnu postaju, koja posve normalno i stalno djeluje. Odkriti ćemo vam tajnu radi čega se ne ćete razočarati.

U trenutku kada je utemeljena NDH u Dubrovniku se našao na okupu znatan broj građana, u glavnome omladinaca zakletih Ustaša, koji su preuzimali vlast u svoje ruke. Dubrovnik, stara Hrvatska Atena, nakon što je doživio kroz onih kritičnih desetak dana rata tri zračna napadaja, našao se 17 travnja sav u zastavama i u ogromnom uzbuđenju. Doživio je čas uspostave svoje vlastite nezavisne hrvatske države, u čije temelje je tokom decenija radeći ulagao sve svoje moralne i materijalne vrijednosti.

Rad je započeo u svim pravcima, a najviše se truda ulagalo za spašavanje vojničke i narodne imovine za svoju državu i za uspostavu reda i mira. Razumljivo je da su u tim danima kolale gradom i okolicom svakakve glasine i da je uzbuđenje naroda bilo veliko, jer se nije moglo nikako ustanoviti što je istina, a što nije. Ambijenat malog grada ima svoje nazore i svoj mentalitet i tamo se razne krilatice održavaju u nemogućim formama. Mjerodavni nijesu imali ni moći ni vremena obavijestiti pučanstvo o važnim događajima, a pogotovo je teško bilo priopćavati razne naredbe, odluke i slično. Novina nije uopće bilo, a zagrebačka, krugovalna postaja se uopće ovamo kod nas ne čuje.

Dvojica dubrovačkih novinara su se snašla. Pao je prijedlog da se instalira jedan zvučnik i da se preko njega daju vijesti i obavijesti. Ustaško povjereništvo je prihvatilo prijedlog i odmah je iz jednog lokala prenesena aparatura u gradsko središte. Nabavljeno je nekoliko desetaka metara žice i zvučnik se pojavio na Orlandovu stupu. Građani su sa zanimanjem pratili i promatrali šta se to događa, dok nije zvučnik iste večeri progovorio:

»Izvještajna služba Ustaškog Povjereništva započinje današnjim danom ...«

Emisioni »studio« bio je smješten u malu sobu pekarskog društva (palača Sponza). Tu se našlo jedno obično ali dobro pojačalo i mikrofon. Spiker je stojećki govorio. Publike se na trgu pred crkvom sv. Vlaha i na Placi Dra. Ante Pavelića nakupilo mnogo, a kada je prva emisija završena svak je bio zadovoljan, jer je odlično uspjelo. Prve dane se govorilo dva puta dnevno. Nije bilo nikakvog posebnog ureda za vršenje poslova za ovu službu, te su se ljudi snalazili kako su bolje znali.

Emisije našeg »Orlanda« (kako su ga Dubrovčani nazivali) postale su vrlo popularne, praktične i nadasve korisne. Podpuno su suzbijena svaka protivnička pronošenja divljih vijesti u narod, a u ovakovim vremenima je to inače najlakše. Građani su doznali prije nego inače svjetske novosti, a i naredbe vlasti su dospjele u javnost prije nego inače. Informacije su bile svestrane i točne i iz dana sve bolje. Slušalo se krugovalne emisije osovinskih postaja, dnevno se razgovaralo sa HIS-om u Zagrebu, a svi mjesni državni, samoupravni i drugi uredi su se naučili slati svoje vijesti da se objave preko zvučnika.

Na mikrofonu se u međuvremenu izmijenilo više govornika i posao je stalno napredovao.

Danas službu našeg zvučnika i ureda ima Državno tajništvo za promičbu. Ova služba je postala neophodna potreba grada Dubrovnika. Organiziran je posebni samostalni ured u prizemlju palače Sponza. Ured ima svoje lijepe prostorije, brzoglas, namještaj i potrebštine, te stalno stručno vodstvo: nadstojnika, tehničara i nekoliko mladića od »Ustaške Mladeži«, koji marljivo rade i uče se ovome poslu. Ured je nabavio bolju i sigurniju aparaturu, instalirao još jedan zvučnik na Pilama, ima posebno foto-odjeljenje i odjeljenje za promičbu preko fotografija (do sada tri table: u Dubrovniku I, Dubrovniku II i u Cavtatu). Ured djeluje u raznim pravcima i njegov korisni utjecaj se osjeća posvuda.

Svaki stranac koji dođe u Dubrovnik i čuje ove emisije ostane na prvi mah začuđen, a kada dozna o čemu se radi postane mu jasno, da je to jedna vrlo praktična novost, koja zaslužuje pohvalu i pažnju.

Zar nije Dubrovnik radi ove svoje lokalne »zvučne organizacije« predestiniran da dobije zaista pravu krugovalnu postaju i da tada još pojačanim silama i sredstvima koja ima na raspoloženju, nastavi radom n stvaranju bolje i ljepše budućnosti hrvatskoga naroda i svoje Nezavisne Države? Dubrovčani su nadasve ponosni na svoj grad, na njegove ljepote, povijesnu vrijednost i ulogu koju ima u hrvatskom narodnom životu. Ne samo što su Dubrovčani ponosni već treba da su ponosni i svi Hrvati. Dubrovnik je hrvatska vrata, prag preko kojeg ljudi iz dalekog svijeta koji dolaze u Hrvatsku prvog prekoračuju. Dubrovnik je sada više nego ikada Hrvatska Atena. Možda će mu se pružiti prigoda da i u bližoj budućnosti zaigra još veću i značajniju ulogu, gdje će njegova prava vrijednost odskočiti u pravome svijetlu.

Za sada je Dubrovnik zadovoljan što ima i ovakovu »krugovalnu postaju« i što svaku večer u 7 i po sati preko 2 hiljade ljudi može slušati vijesti:

»Hrvatska Izvještajna Služba! — Započinje emisijom ....!«

Rasporedi

INOZEMNIH KRUGOVALNIH POSTAJA

od 1. do 8. veljače 1942.

DEUTSCHLANDSENDER

Nedjelja, dne 1. veljače:

8,00 Koncert na orguljama. 10,00 Vijesti. 11,15 Podnevni koncert. 15,30 Komorni koncert. 16,00 Laka glazba. 18,10 Koncert Bečke Filharmonije. 20,00 Vijesti. 21,00 Iznenadjenja. 22,00 Vijesti. 22,30 Zabavna glazba.

Ponedjeljak, dne 2. veljače:

6,20 Jutarnji koncert. 9,30 Zabavni koncert. 12,00 Podnevni koncert. 16,00 Operne melodije. 17,00 Vijesti. 20,20 Za svakoga nešto. 22,00 Zabavna glazba.

Utorak, dne 3. veljače:

6,20 Jutarnji koncert. 9,30 Zabavni koncert. 11,00 Komorna glazba. 12,00 Podnevni koncert. 16,00 Zabavni koncert. 17.00 Vijesti. 20,20 Zabavni koncert. 22,00 Vijesti.

Srijeda, dne 4. veljače:

6,20 Jutarnji koncert. 9,30 Zabavni koncert. 12,00 Podnevni koncert. 16,00 Laka glazba. 17,00 Vijesti. 20,20 Zabavni koncert. 22,00 Vijesti.

Četvrtak, dne 5. veljače:

6,20 Jutarnji koncert. 9,30 Zabavni koncert. 12,00 Podnevni koncert. 16,00 Zabavni koncert. 17,00 Vijesti. 20,20 Zabavni koncert. 22,00 Vijesti.

Petak, dne 6. veljače:

6,20 Jutarnji koncert. 9,30 Zabavni koncert. 12,00 Podnevni koncert. 16,00 Zabavni koncert. 17,00 Vijesti. 20,20 Zabavni koncert. 22,00 Vijesti.

Subota, dne 7. veljače:

6,20 Jutarnji koncert. 9,30 Zabavni koncert. 12,00 Podnevni koncert. 16,00 Zabavni koncert. 17,00 Vijesti. 20,20 Zabavni koncert. 22,00 Vijesti.

RIM

Nedjelja, dne 1. veljače:

8,15 Vijesti. 11,00 Misa. 13,20 Pjesme. 17,45 Orkestralni koncert. 19,30 Laka glazba. 20,00 Vijesti. 20,40 Aktovka. 21,30 »Zvijezde pjevaju« ... 22,10 Koncert Pina Carmirelli (violina). 22,45 Vijesti.

Ponedjeljak, dne 2. veljače:

9,00 Tečaj talijanskog jezika za hrvatske slušače. 13,00 Vijesti. 17,35 Koncert Agnesse de Peppo (glasovir). 20,40 Giuseppe Pietri: »Zbogom mladosti« — opereta. 22,10 Mješovita glazba. 22,45 Vijesti.

Utorak, dne 3. veljače:

12,20 Orkestralni koncert. 13,00 Vijesti. 17,50 Koncert madjarske glazbe. 20,40 Koncert Lole Bressan (harfa). 21,00 Giacomo Puccini: »Gianni Schicchi« lirska komedija u jednom činu. 22,10 Orkestralni koncert. 22,45 Vijesti.

Srijeda, dne 4. veljače:

9,00 Tečaj talijanskog jezika za hrvatske slušače. 13,00 Vijesti. 17,35 Orkestralni koncert. 20,40 Orkestralni koncert. 22,45 Vijesti.

Četvrtak, dne 5. veljače:

12,20 Koncert tria Ambrosiano. 13,00 Vijesti. 17,15 Koncert. 19,40 Laka glazba. 20,30 Simfonijski koncert. Sudjeluje Ferruccio Fagliavini (tenor). 22,45 Vijesti.

Petak, dne 6. veljače:

9,00 Tečaj talijanskog jezika za hrvatske slušače. 13,15 Orkestralni koncert. 17,35 Orkestralni koncert. Dirigent: Zeme. 20,45 Haydn: »Stvaranje« — oratorij. 22,45 Vijesti.

Subota, dne 7. veljače:

12,20 Mješovita glazba. 17,15 Nove ploče »Cetra«. 20,30 Giuseppe Mule: »Dafni«. 22,45 Vijesti.

Najveće slavlje Hrvatske Atene

SVEČANOST SV. VLAHA 3. VELJAČE, NEKAD I SADA

»Dubrovnik grad svitli i slavan radosti
Svake Bog nadali obilno milosti,
Svuda ga jes puna slava, svud on slove,
Hrvatski ter kruna gradov se svih zove.«
(Vlastelin i pjesnik Ivan Vidali u poslanici Dubrovčaninu Nikoli Nalješkoviću godine 1564.)

»Dubrovnik je vrijedniji spomena, nego li mnoga carstva, koja kumovahu njegovoj propasti«. Ova izreka povjesničara Cesara Cantù nije samo neki pjesnički zanos ili slika, već izraz istinskog oduševljenja, što ga pobudjuje stari povjesni hrvatski grad Dubrovnik, koji bješe stoljećima posebna država, veliko kulturno središte, te znatni pomorski i trgovački čimbenik na Sredozemlju i Balkanu.

Dubrovnik i danas — sa svojim masivnim gradskim bedemima i tvrdjavama, »mirima od grada« — ponosno stoji na južnom dijelu hrvatske obale Jadrana, tamo na starodrevnom povjesnom području Crvene Hrvatske. U Dubrovniku se i danas krećemo u sredini, koja je odnjihala i sačuvala brojne spomenike od antike i starohrvatske umjetnosti 9. do 11. stoljeća, pa preko romanike, gotike i renesanse do kasnog baroka. U tom veličanstvenom okviru idealna prirodna ljepota i harmonija kraja slijevaju se u velebnu simfoniju s umjetničkim kulturnim i povjesnim spomenicima dugotrajne i bogate prošlosti ove klasične hrvatske zemlje. Tamo je živio i još živi dualistički duh Dubrovčana, tih hrvatskih Hanzeata; s jedne strane idealistički duh ljepote, kulture, slobodarstva i vjerskog zanosa, a s druge strane racionalni i realistički duh pomoraca i trgovaca.

Ovaj se duh stvarao i izgradjivao stoljećima u Dubrovačkoj Republici, maloj hrvatskoj pomorsko-trgovačkoj državici sredozemnog tipa, kojoj se život proteže iz vremena ranoga Srednjeg vijeka do napoleonskog vihora u početku prošlog stoljeća. Uz staru hrvatsku kraljevinu (Regnum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae) i srednjovjekovno hrvatsko kraljestvo Bosnu — Dubrovačka Republika treći je hrvatski državni organizam u prošlosti; najmanji, ali najdugotrajniji.

Dubrovnik je grad Svetog Vlaha (Blaža). Mnogi naši i strani gradovi imaju svoje zaštitnike (patrone), kojih se imena spominju uz ime samoga grada. Ima ih mnogo, ali će se teško naći grada, čiji je pojam tako usko povezan s pojmom njegova zaštitnika kao što je naš Dubrovnik. Svečeva je ličnost tako usko povezana s 1000-godišnjom slobodom Hrvatske Atene, da je nije moguće izdvojiti.

Zato je svečanost Svetoga Vlaha 3. veljače najveći blagdan dubrovačkih Hrvata. Taj »dan ki nam dohodi jednom na godište« dan je najvećeg slavlja čitavog dubrovačkog kraja: od Kleka, gdje se Neretva bratimi s »nostro Dalmatico mari« kralja Petra Krešimira, pa sve tamo do Sutorine, do ulaska u kraj, koji i danas čuva mač Petra Zrinskoga.

Sveti Vlaho je dan kad svi dubrovački Hrvati obraćaju poglede svom nebeskom zaštitniku i upućuju Mu molitve, da se pred Svemogućim zauzme za svoj grad. To je dan, kada kao u nekoj bilanci odmjerujemo zlo, koje nas bije i dobro koje nas očekuje; kada Svecu i Mučeniku prikazujemo muke i žrtve, koje smo pridonašali u očekivanju dana slobode, koji je njegovom Dubrovniku došao poslije 136 godina. Ovogodišnja svečanost Svetoga Vlaha prva je u obnovljenoj slobodi i državnosti.

Najveći dio dubrovačkog kraja danas je integralni dio Hrvatske. Sveti Vlaho prestao je biti lokalnim i regionalnim svecem, kao što je i njegov Dubrovnik prestao postojati i živjeti kao posebni individualitet, odvojen od svog hrvatskog narodnog bića. Dubrovnik je — nakon posebne afirmacije u srednjevjekovnom viru i svijetu mikrokozama, te poslije višestoljetnog života i razvitka svoje republike kao trećeg hrvatskog državnog organizma — ušao u minulom stoljeću nacionalizma u opću hrvatsku cielinu s velikom kulturnom i političkom baštinom.

Sveti Vlaho, koji se po predaji sam u X. stoljeću javio za zaštitnika Dubrovnika, personifikacija je republikanskog duha, državnog shvaćanja, slobode i kulture. Njegov lik nalazimo na svim stranama kao simbol vrijednota Hrvatske Atene. Naši stari nisu Njega učinili simbolom svoje vlasti, sile i gospodstva, već simbolom žive vjere, smirene slobode svoje zemlje i naroda, kršćanske prosvjete, blagostanja i napredka.

Sveti Vlaho je svetac kršćanskog Istoka iz vremena crkvenog jedinstva druge polovice III. i početka IV. stoljeća, tamo iz jermenskog grada Sebaste u Maloj Aziji. Došao je k nama na Zapad i srastao je s bićem Dubrovnika, kojega papa Urban VIII. naziva »jakom tvrdjom katoličke vjere, učvršćenom legijama andjela i krijepostima gradjana«.

Sveti Vlaho je kao svetac slobode bio i državni blagdan Dubrovačke Republike. Svečanost je imala vjersko i narodno obilježje. Svečev barjak bio je i državni stijeg. Austrijska okupatorska vlast htjela je 1815. god., da mještani sami skinu s Orlandova stupa svečev barjak. »To nikako ne mogu, jer ga je puk pripeo«, odgovorio je zadnji knez gospar Sabo Gjorgjić. Zato ga skine sila soldateske, kojoj je i svečanost Svetog Vlaha bila zazorna, kao i prije Francuzima.

Pred više od tri stoljeća, tamo god. 1623., hrvatski pjesnik Dživo Frano Gundulić zajedno s Franom Sorkočevićom, Sebastijanom Menčetićem i Gavrom Crijevićem čuvao je počasnu stražu oko moći Svetog Vlaha. Odavao je u ime aristokratske vlade počast zaštitniku vjere i slobode. Danas Dubrovčani zajedno s čitavim hrvatskim narodom čuvaju najvelebniju i najpočasniju stražu Svecu Slobode, upirući pogled u njegov svetački lik s molbom, da nam još usliši naše želje, e da bi drugi Njegov dan u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj dočekali tako, da bi svi zajedno s veseljem i radošću mogli zapjevati vječne Gundulićeve stihove:

»O lijepa, o draga, o slatka slobodo!
Dar u kom sva blaga višnji nam Bog je do,
Uzroče istini od naše sve slave,
Uresu jedini od ove Dubrave;
Sva srebra, sva zlata, svi ljudski životi
Ne mogu bit plata tvoj čistoj ljepoti!«

M.

Dubrovnik

25. veljače 1940.

(BILJEŠKE IZ DANA BORBE)

Ustaški je pokret nikao iz spoznaje, da je Hrvatski narod 1918. godine grdno prevaren, iz spoznaje da je stanje u novo stvorenoj državi neodrživo, te, da se nagađanjem i sporazumima ne postizava ništa, jer na »ljutu ranu, kako reče Poglavnik u svom povijesnom govoru od 21. svibnja, treba staviti ljutu travu«. »Nezavisnost se veli veliki pjesnik talijanskog romantizma Ugo Foscolo, ne treba i ne može primiti kao poklon, već se jedino može osvojiti čvrstom zajedničkom voljom naroda, pomoću svih snaga ujedinjenih individua.« I stoga je put Ustaša i Ustaškog pokreta bio obilježen uvijek krajnjim fizičkim i duševnim naporima, obilježen borbom, žrtvama i krvlju najboljih sinova Hrvatskog naroda.

Ustaški je pokret, od dana svoga rađanja u prvim danima krvave šestosiječanjske diktature, pa kroz sve dane i godine borbe do konačnog ostvarenja vjekovnog narodnog sna: državne slobode i suverenosti, bio najčišći i najjači odraz volje narodne i težnja narodnih. Ta, 1935. godine cijela Hrvatska glasa za Državu Hrvatsku! Ali dok je pokret u Domovini prvih godina diktature imao dvije središnje ličnosti »mozak Hrvatstva«, filozofa — historičara Milana Šufflaja i našeg najboljeg književnika Milu Budaka, to je kasnije tragičnom smrću jednoga — bio je u tišini i mraku Dalmatinske ulice ubijen željeznim štapovima od plaćenih mračnjaka — i odlaskom u emigraciju drugoga — našto je bio prisiljen zbog atentata, koji je bio na nj učinjen na Jelačićevu trgu istim oružjem kao i na Šufflaja — pokret je ostao u Domovini bez središnje ličnosti, koja bi davala smjernice rada i borbe, koja bi koordinirala cjelokupni rad i nastojanja pokreta, te koja bi ponijela na svojim leđima sav teret borbe.

Rad postoji i dalje i to vrlo intenzivan rad. Sjetimo se samo Ustaških boraca po tamnicama, kaznionama i zatvorima, sjetimo se Mitrovice, Požarevca, Zenice, Lepoglave, Glavnjače i zagrebačkih uza — ta čitava je država, kako reče u jednom govoru Poglavnik, bila pretvorena u jednu strahovitu glavnjaču, u kojoj su patili i umirali oni koji su se borili za slobodu i sreću svojih naroda. Zapravo konkretna, fizička osoba nije u tim časovima bila ni potrebna jer tamo daleko u tuđini imali smo Poglavnika, a ovdje u domovini središnja je ličnost bio da se tako izrazimo — mistični duh narodnoga kolektiva, vjera u pobjedu istine i pravde. U 1934. su poljuljani temelji diktature, a g. 1935. jedinstvenim nastupom Hrvatskoga naroda ona je potpuno slomljena. Kada tako zvano »narodno vodstvo« svojom sporazumaškom politikom lomi narodne redove počima se osjećati potreba jedne središnje ličnosti u Domovini. U proljeću 1938. godine vraća se u domovinu Mile Budak koji preuzima vodstvo pokreta i preuzima na svoja leđa teret borbe i teret — odgovornosti. U proljeće 1939. godine osniva i pokreće kao glavni organ ustaškog pokreta u Domovini »Hrvatski Narod«, koji je kao tjednik izašao svega 56 puta — dok nije bio zabranjen od vlasti »slobodne« banovine Hrvatske. Sve snage Ustaškog pokreta su koordinirane, postizava se uz postojeće jedinstvo duha, volje i ciljeva i jedinstvo organizacije. Dinamika pokreta sve je veća, rezultati sve značajniji i u tom poluilegalnom radu dočekujemo 26. kolovoza 1939. Reakcija u »slobodnoj banovini« postaje sve oštrija, a jača upravo nesrazmjerno i snaga ustaškoga pokreta. Pa koliko jača u krugovima vodstva HSS i u njenim intelektualnim krugovima — ukoliko su uopće postojali — jugoslavenski kurs, toliko se više jača ustaški pokret u širokim narodnim slojevima, koji se više nisu dali obmanjivati frazama i smicalicama.

Život na hrvatskom sveučilištu — tom najosjetljivijem nervu našega narodnog tijela, bio je vjeran odraz prilika u narodu. Odmah u početku listopada dolazi do žestokog sukoba izmedju Ustaških sveučilištaraca i marksista, u kom je sukobu bilo nekoliko lakše ranjenih Ustaša, a veći broj lakše i teže ranjenih boljševičkih plaćenika. O tom je sukobu — nazvavši ga »vatreni veni sancte« (Jutarnji list) — pisao cjelokupni tisak, a naročito Hrvatski Dnevnik u kom je Ilija Jakovljević napisao jedan neinteligentan uvodnik gdje upravo prijavo napada ustaške sveučilištarce. 17. studenoga dolazi na hrvatskom sveučilištu do manifestacija Poglavniku i slobodi, koje su se kasnije proširile po cijelom gradu. (O tim je manifestacijama i demonstracijama u prošlom broju krugovala pisao potanko g. Jure Prpić pa se mi ne ćemo posebno na njih osvrtati.) Iste jeseni se vrše izbori na nekim fakultetima za stručne klubove. Izborna borba je bila vanredno oštra i primila je potpuno politički značaj, tako, da se je za izbore zainteresirala i šira javnost. Ustaše pobjedjuju na svim važnijim fakultetima, što je očiti i nedvojbeni dokaz zrelosti suvremenog naraštaja hrvatske mladeži.

Za 1. prosinca dolazi do eksplozija u pojedinim dijelovima grada. Policija poduzima »energične mjere«, hapsi, istražuje, ali bez rezultata. U pokrajini takodjer vrije. Ban dobrovoljac ne smije u Ustašku Liku, Hercegovinu i Dalmatinsku Zagoru. Kad je jednom zgodom bio u Imotskom, dolazi do žestokih demonstracija protiv bana dobrovoljca, Mačeka, sporazuma i Jugoslavije, te do manifestacija za Poglavnika i Nezavisnu Državu Hrvatsku. Velik broj imotskih Ustaša je uhvaćen i dopremljen u Zagreb, gdje su ostali nekoliko mjeseci u zatvoru, a i pisac ovih redaka imao je »priliku« da se nađe u isto vrijeme u redarstvenim uzama kada i naši divni Imoćani.

Dinamika i intenzitet ustaškog pokreta u Domovini pod vrsnim vodstvom Doglavnika Mile Budaka dostizava svoj vrhunac, tako da su gospoda hrvatski ministri i ban dobrovoljac u bojazni, da ne izgube i posljednje pristaše, dali uhvatiti 25. veljače 1940. Milu Budaka, kao Poglavnikova predstavnika u Domovini. Bila je nedjelja. Rano u jutro po starom običaju dođoše u stan Doglavnika, redarstveni agenti gdje su izvršili premetačinu, no u stanu nisu našli ništa. Potom su Doglavnika odveli u redarstvene uze. Isto jutro su uapšeni još neki istaknuti ustaški borci. O podne — a bilo je divno sunčano vrijeme — je već čitav Zagreb saznao za taj novi »demokratski« čin bana dobrovoljca i — zgražao se nad njim. Naročito su bili uzbuđeni Ustaše sveučilištarci, koji su u tom činu vidjeli početak sistematske akcije protiv ustaša i ustaštva. Te su se večeri u većem broju no obično sakupili u prostorijama H. K. A. D. Augusta Šenoa, da se porazgovore o najnovijim događajima. Nešto prije osam sati netko oštro pozvoni. Jedan drug otvori vrata, a rulja agenata i stražara pod vodstvom zloglasnog detektiva Bijelca provali u prostorije. Izvršen je pretres i prostorija i pojedinaca, koji su se u njima nalazili. Šest sveučilištaraca je uapšeno i odvedeno na redarstvo.

Odmah drugi dan uspjevaju — preko Ustaša stražara — da upostave dodir s Doglavnikom Budakom i medusobno jedni s drugima. Doglavnik Budak je isti dan kad je uhvaćen stupio u štrajk gladu, pa je pokrenuta misao da i ostali — oko 20 njih stupe također u štrajk to više što nije ni protiv jednoga bilo stvarne optužbe. Doglavnik Budak nam je naložio da stupimo u štrajk tek onda ako nas poslije preslušavanja ne puste. Bili smo preslušani — no ni jedan nije pušten na slobodu. Po Doglavnikovom odobrenju svi smo stupili u štrajk glađu u utorak 27. veljače. Neprestano stojimo u vezi i sa »stricem Milom« i s našima vani. Juco Rukavina nas neumorno opskrbljuje i vijestima i, — cigaretama. Naime, u danima štrajka svi smo — pa čak i nepušači — mnogo pušili, samo da nekako protučemo dosadu i da zaboravimo da smo — gladni. Glad je prvih dana žestoka — a lupanje zdjela i miris jela pred vratima drugih zatvorenika, uzrokuje nevjerojatnu želju za hranom — ah, kako bi bili dobri žganci! Nakon 3 do 5 dana dolazi do krize, a zatim organizam sve više slabi i ne osjeća gotovo nikakve želje za jelom. Nakon 3 dana što smo bili uhvaćeni dolaze i neke drugarice u zatvor, a u nedjelju dolazi i današnji veliki župan župe Gacka i Lika g. Jurica Frković, zbog brzojavnog pozdrava gospićke Ustaške mladeži, što nam ga je poslala u uze, a koji je on potpisao. Tih dana pozvan je na preslušavanje i Slavko Kvaternik ali nije bio uapšen. Četvrti dan nakon uapšenja (28. veljače) bile su u crkvi sv. Marije priređene zadušnice za Oca Domovine Antu Starčevića, a nakon njih su bile održane velike demonstracije, na kojima je uapšen veći broj Ustaških omladinaca.

U ponedjeljak su pokušali nagovoriti Dr. Budaka da ode u bolnicu, ali on to najoštrije odbije, naglasivši, da dok njegovi suborci, koji se od slabosti, a neki i na pluća bolesni — već jedva miču, još nisu otpremljeni u bolnicu, on ostaje s njima. Kroz sve vrijeme štrajka pozivani su pojedinci k svom referentu i nagovarani da prekinu s »besmislenim« štrajkom. Dabome bez uspjeha! Osmi dan štrajka — u utorak na večer — otpremljena su 4 štrajkaša u zakladnu bolnicu. Bijeli bolnički kreveti, oh, kako su nam bili dragi, dvadeset kubika dekstroze u venu, toplo mlijeko i utonusmo u dubok, besvjesni san. Zatim nekoliko dana laka hrana dok se nismo oporavili! Nakon punih četrnaest dana štrajka otpremljen je u sanatorij i Doglavnik Budak, nakon čega su neke pustili kući, a ostali su prekinuli štrajk. O Uskrsu su svi bili pušteni kući, a oni u bolnici, tek kad su stupili drugi puta u štrajk i to već četvrti dan. Jedino Dr. Budak i dalje ostaje u bolnici — dakako u bolnici se leži pod paskom stražara — sve dok nije došlo do tragične smrti njegove supruge. Tada dolazi u svoj stan, ali i dalje brižno čuvan od redarstvenih agenata! Vječno su stajali pred vratima njegova stana! Dok smo bili u zatvoru izašao je i posljednji broj Hrv. Naroda, u kome je bila jedna jasna aluzija na hapšenje Dr. Budaka. Odmah se pokreće »Hrvatska zemlja« koja je samo jedamput izašla!

Rad Ustaškog pokreta postaje tako totalno ilegalan. Budak daje i dalje osnovne smjernice rada i borbe, dok praktički organizaciju provode današnji Vojskovođa Kvaternik i ministar vanjskih poslova Dr. Lorković. Jadnici iz vodstva HSS mislili su da će nas terorom slomiti neznajući da je baš u patnjama i žrtvama snaga Ustaškoga pokreta, »jer narodi ne uzmiču pred sjekirom i vješalima. Čovječanstvo se zaustavlja samo na čas da procijeni prolivenu krv, a onda razdire tiranina i krvnike.« (Mazzini).

Ustaški pokret u Domovini ulazi u novo konačno razdoblje svojega rada i ide u susret najvećim naporima i žrtvama ali i slobodi.

Janko Skrbin

»Hrvatski krugoval« za žene

Ženski satovi krugovalne postaje Zagreb

Dugo se već u rasporedu krugovalne postaje Zagreb osjećala potreba za jednim specifično ženskim satom koji bi bio namijenjen isključivo hrvatskim ženama. Jer zapravo žene su u onim obiteljima koje posjeduju krugovalnike daleko pažljiviji slušači od muškaraca, jer su daleko više kod kuće, pa preko dana imaju više mogućnosti da slušaju izvedbe. Stoga je važno da krugovalna postaja u ono vrijeme kad naše domaćice uz svoj kućni posao mogu slušati izvedbe dade u svom rasporedu nekoliko časaka koji su posvećeni ženskim poslovima, te ženi u njenom poslu mogu pružiti pobude i razjašnjenja. Dakako danas još razmjerno mali broj žena moći slušati krugovalne priredbe, jer širi slojevi još uopće ne posjeduju krugovalnika. Međutim ide se za tim i doskora će biti nabavkom jeftinih prijemnika tako zvanih »Volksemffengera« omogućeno mnogim i mnogim hrvatskim obiteljima, da za doista malen novac i uz odplatu nabave takav prijemnik. Osim toga krugovalne prijemnike dobili su mnogi logori i tabori Ustaške mladeži, pa je i na taj način velikom broju naših djevojaka budućih domaćica omogućeno da slušaju hrvatski krugoval. Isto tako u mnogim tvornicama radnici i radnice okupljeni za vrijeme odmora slušaju svoja izdanja krugovalne postaje. I mnoga radnica koja možda još pred nekoliko mjeseci nije ni znala što znači slušati krugoval, danas s velikom radošću prati emisiju »Rad i radost« namijenjenu hrvatskim radnicima i radnicama.

A kakovo će tek biti zadovoljstvo svih hrvatskih žena kada će putem hrvatskoga krugovala čuti posebne satove namijenjene baš njima. Raspored tih satova biti će takav da će svojim sadržajem zanimati baš ženu i ići za tim da podigne ženu kulturno i nacionalno: da je što više osposobi za vršenje njenih domaćinskih dužnosti. Nadalje će se u tim satovima iznositi mnoge upute iz higijene i odgoja djece jer znamo da u tome mnoge naše žene, naročito one na selima osjetljivo griješe. U današnje ratno vrijeme kada sve države provode takozvanu ratnu ekonomiju, naše žene još uvijek nisu shvatile da i potrebe kućanstva treba svesti na minimum i prilagoditi se prilikama, da treba odbijati krijumčare i prijaviti ih vlastima, a ne iskoristiti svaku priliku ča se za svoje kućanstvo nešta kupi a da se pri tom ne misli kolika će druga ognjišta na taj način biti lišena i onog najmanjeg što im treba. Da žene nauče racionalno kuhati i da se priviknu da danas u kuhinji što više upotrebljavaju one proizvode kojih u našoj domovini ima u izobilju, a da štede one kojih ima malo. Državna krugovalna postaja će u okviru svojih ženskih satova davati recepte »ratnih jela« koja uz mali potrošak predstavljaju tečnu i zdravu hranu. Ti će recepti onda biti otisnuti i kao poseban prilog na listu priloženi krugovalnom vijestniku, tako da će pretplatnice »Hrvatskog krugovala« te recepte dobivati besplatno i moći će sve te listove papira kasnije dati uvezati pa će na taj način doći do izvrsne »kuharice«.

U kratkim predavanjima o higijeni prikazivati će se našim ženama zdravstveno stanje hrvatskoga naroda i iznijeti joj savjete kako se ona može boriti protiv tih poroka. Našoj je ženi potrebno i da znade kako se sa što manjim sredstvima lijepo i praktično uređuje stan tako da najbolje odgovara higijenskim potrebama, pa će ženski satovi našu ženu poučiti i u tome. I još mnogo i mnogo lijepih, poučnih i zanimivih stvari čuti će hrvatske žene i djevojke putem ženskih satova na krugovalnoj postaji koja će emisija sigurno kroz kratko vrijeme postati jednom od najpopularnijih emisija naše krugovalne postaje, kao što su to slične emisije i u drugim zemljama.

Y.

Sivi pulover pleten debelim iglama. Uz njega se nosi zelena suknja i bolero iz vunene tkanine

Športski kostim sive boje sa smeđim haljetkom

Janjeći kožuh s tamnim obrubom i ovratnikom i flisirana kockasta suknja

Bogato nabrani kaput sa širokim rubovima pokazuje novu liniju. Obod šešira ukrašen je vrpcama od moirea

Uski kaput boje pijeska ukrašen srebrnom lisicom

Najvažnije emisije Državne krugovalne postaje Zagreb

Ustaška Hrvatska pozdravlja sve svoje sinove u Domovini i izvan Domovine. Živio Poglavnik!

(Početak i zaglavak svakodnevne emisije)

Za dom spremni!

U najtežim danima hrvatske jučerašnjice hrvatski su sveučilištarci izvršili veliki posao na području našeg javnog života. Sveučilištarci su bili ti, koji su neustrašivo i hrabro rasturali u sve hrvatske krajeve ustaško štivo i brošure. Oni su širili neustrašivo ustašku svijest i ustaški duh, pa i u onim danima, kada je sve bilo uljuljano mrtvilom i kada je srbijanski teror dosegao svoje najveće razmjere, sveučilištarci su bili ti, koji su za ideale hrvatske državnosti odlazili u tamnice. Zbog toga je važno danas istaknuti rad toga dijela hrvatske omladine, jer je taj rad značajan i golem u razdoblju priprema za ostvarenje hrvatske slobode i nezavisnosti.

Nikada se ne će i ne može taj golemi rad zaboraviti.

Uvijek će se na Hrvatskom Sveučilištu rad te generacije sveučilištaraca isticati kao uzoran rad onima, koji nastupaju u život nove Hrvatske. Taj teški jučerašnji revolucionarni posao bio je doista uzoran i velik. Stoga danas i u buduće Hrvatsko Sveučilište bit će rasadište hrvatske i ustaške svijesti, jer iz njega izlaze osposobljeni pojedinci, koji se razilaze u sve hrvatske krajeve, da hrvatski život prosvijete i podignu na viši stepen.

Ustaška riječ

18. siječnja: »Hrvatska jučer i danas«.

»Ustaška Hrvatska, takva kakva je danas, opustošena od Beograda, treba čeličnih značajeva koji ne poznaju zapriijeka: treba neustrašivih boraca, koji ne znaju za zastoj i koji u nikoga ne sumnjaju, nego rade i grade, i osjećaju u sebi živo strujanje idealističkog poriva, koji je jedini uslov našega uspjeha i našega blagostanja. Jer, sve ovo, što je do sada stvoreno, stvoreno je po ljudima koji su bezgranično vjerovali, koji su fanatički vjerovali, koji su konačno i smrti hladnokrvno u oči gledali. I pobjeda je bila sigurna. U ropstvu se nije moglo drugčije boriti, nego što se je borilo: to jest s bombama i revolverima. Protiv bombi došle su borbe, protiv sile suprostavila se je sila.

19. siječnja: «Ustaška mladež, snaga i budućnost države Hrvatske«.

»Zadaća i svrha organizacije »Ustaške mladeži« jednaka je zadaći i svrsi sličnih omladinskih organizacija u drugim nacionalističkim zemljama. Ona mora odgojiti hrvatsku mladež u novom duhu, jer je po riječima Vođe Ustaške mladeži, nemoguć novi poredak bez novih ljudi«. Ustaška mladež mora biti graditelj novoga vremena i nosilac novih vrednota. Nova Europa, koja će nastati iza ovoga rata, izgradit će se jedino mladim snagama, mladim ljudima i potpuno novim društvovnim shvaćanjem.

Hrvatska Ustaška mladež svijesna je svoje zadaće i odgovornosti u novoj Europi. Ona je i prije uspostave Nezavisne Države Hrvatske aktivno sudjelovala u borbi za novi poredak. Ustaška mladež je za bivše Jugoslavije bila glavni nosilac ustaške revolucionarne borbe. Letaci i plakati, brošure i Poglavnikove poruke, koje su se širile u narodu, pripremanje predavanja i zborova, revolucionarne i terorističke akcije, koje su išle za rušenjem bivše Jugoslavije, bili su u ogromnoj većini djelo mladosti.«

20. siječnja ustaška riječ za dobrovoljce: Plutokratski duh i mi«.

21. siječnja u ustaškoj riječi predavanje: »Strančarstvo — najpogibeljnija zabluda.«

»Strančarstvo je plod demokratskog sistema. Ono je crv, koji podgriza žile narodnog debla. Mi Hrvati dugujemo strančarstvu našu pocijepanost, ali ima još jedan veći dug, koji se teško oprašta, naime, da je stranka osumnjičila i ocrnila sve pošteno i najsposobnije, zamutila sve izvore narodnih snaga, i stala sjeći glavu vlastitog naroda.

Jedan od glavnih uzroka zašto Hrvatska nije još davno postala nezavisna, sretna i ujedinjena, jest strančarstvo.

Strančarstvo je vrlo ružna riječ za izricanje slabosti jednoga naroda, koji u bolesnoj groznici cijepa svoje jedinstvo i rasiplje se uludo. Slika duše podate strančarstvu tako je nagrđena ludošću i zlobom, tako blijeda i istrošena strašću, da se krepost ljubavi za bližnjega i domovinu na njoj izobličava i prima izgled najlošijeg sebeljublja i drugih nečasnih nagona.

Danas, kad je pobijeđeno strančarstvo, ne gubimo vrijeme silazeći u mračne ponore prošlosti, optužujući jedni druge, iznoseći na vidjelo ono što sablažnjuje mladež, pokazujući na ono što je najgore. Štogod nije na korist jedinstva, međusobne ljubavi i sloge, sve to zauđara po strančarstvu, neka potone u zaborav. Svojski se prihvatimo posla i dajmo sve snage, umne i fizičke, da budućnost naroda bude sretna za pokoljenja, što dolaze. Poglavnik nam govori: »Braćo i prijatelji! Ova država ne bi bila nosiocem sreće hrvatskog naroda, kad bi on u njoj bio rascijepan u stranke ili rezrede. Danas jest i mora biti u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj samo jedan razred i samo jedna stranka. Jedan razred, a to je hrvatski narod, jedna stranka, a to je ustaški radnici, ustaški radnici motikom, plugom, ustaški radnici perom i ustaški radnici borci puškom.«

22. siječnja u ustaškoj riječi održano je predavanje: »Ustaša u borbi prije i sada.«

*

EMISIJA ZA POKRAJINE

17. siječnja: »Kako su porezni organi postupali s hrvatskim seljacima.«
18. siječnja: »Hrvatski društveni poredak.«
19. siječnja: Hrvatski muslimani u Bosni i Hercegovini.«
20. siječnja: »Umjetnost u pokrajini«.
21. siječnja: »Ispravna formulacija seljačkog gibanja kod Hrvata.«
22. siječnja: »Ivana Brlić-Mažuranić.«

*

PRIJENOSI

18. siječnja prijenos međunarodne nogometne utakmice Njemačka—Hrvatska s igrališta Concordije u Zagrebu.

Predavanja

19. siječnja M. Novoselović: »Tjelesni odgoj fašističke mladeži«.
20. siječnja Katedralis: »Kad je kuga harala gradom.«
21. siječnja Hrvatski pisci i knjige: Marko Čović: »Dužnost književnika u Ustaškoj Hrvatskoj«.
21. siječnja Jelica Šuštić: »Put Marike Rökk k filmu.«
22. siječnja Emisija za hrvatski jezik: Dr. K. Krstić: »Posebnost hrvatskog književnog jezika.«
22. siječnja Dr. A. Klaić: »O pisanju tuđih imenica.«

*

TJEDAN USTAŠA-SVEUČILIŠTARACA

Tokom tjedna od 25. do 31. siječnja 1942. godine priređuje Ustaški Stožer Sveučilištaraca na našoj postaji niz emisija pod naslovom »TJEDAN USTAŠA SVEUČILIŠTARACA«. Sve emisije u tom tjednu bit će posvećene hrvatskim sveučilištarcima. Raspored tih emisija glasi:

25. siječnja Zdenko Blažeković: »Ustaše sveučilištarci u borbi za ostvarenje Nezavisne Države Hrvatske.«
25. siječnja Mr. Ph. Božo Kavran: »Hrvatsko Sveučilište u doba diktature.«
26. siječnja Doglavnik Dr. Mile Budak: »Hrvatski Sveučilištarci u oslobodilačkoj borbi.«
26. siječnja profesor Aleksandar Seitz: »Prvi revolucionarni nastupi hrvatskih sveučilištaraca.«
26. siječnja Branko Rukavina: »Ustaška djelatnost K. A. D. »August Šenoa«.
27. siječnja Poglavni pobočnik Prof. Ivan Oršanić: »Svaki petak u 8 sati na večer.«
27. siječnja Frane Miletić: »Ustaška misao širi se sa sveučilišta po čitavom narodu, I.«
27. siječnja Radovan Latković: »Ustaški rad Sveučilišnog Pododbora Matice Hrvatske.«
28. siječnja Dr. Mladen Lorković ministar vanjskih poslova: »Od ustaškog sveučilišta do Ustaške Hrvatske.«
28. siječnja Vladimir Kendjelić: »Ustaška misao širi se sa sveučilišta po čitavom narodu«.
28. siječnja Anto Štitić: »Od ustaškog Sveučilišta preko srednjih škola do ustaškog sela«.
29. siječnja Jure Pavičić: »Na prekretnici: »Hrvatski Sveučilištarci na braniku hrvatske državne misli.«
29. siječnja Dr. Leopold Belobrajdić: »Rad Ustaša-sveučilištaraca s hrvatskim radnicima u revolucionarnoj borbi.«
29. siječnja Stanko Brundić: »Veze ustaške građanske mladeži s ustašama-sveučilištarcima.«
30. siječnja Dr. Ing. Vilko Rieger: »Hrvatski sveučilištarci, naši prvoborci za novi poredak.«
30. siječnja Grgo Pejnović: »Kulturno djelovanje Ustaša-sveučilištaraca«.
30. siječnja Prof. Ive Perišić: »Društvovno i stručno djelovanje Ustaša-sveučilištaraca.«
31. siječnja Marko Čović: »Iz djela »Mladost«, prikaz života hrvatskih sveučilištaraca.«
31. siječnja Prof. Tias Mortigjija: »Udio hrvatskog Sveučilišta u ustaškoj oslobodilačkoj borbi.«

Glazbene priredbe

»LA BOHÈME«

Dne 4. II. u 21.15 sati izvodit će se na našoj krugovalnoj postaji ulomci opere »La Bohème« Giacoma Puccinia. Ova je opera prva pronijela talijanskom majstoru slavu po cijelom svijetu.

Misao da sklada ovu operu pala je Pucciniu na pamet kod čitanja poznatog romana »Boemski život« francuskog pisca Henry Murgera. Njemu se toliko svidio opis veselog i bezbrižnog života, punog mladosti, ljubavi, veselja i osjećajnosti, da je odlučio sve to ilustrirati svojom glazbom. Zanio se sav u način života ljudi, što su bogati idejama, a siromašni novcem, jer je on taj život dobro poznavao, budući da ga je sam proživio.

Međutim se desilo nešto vrlo neugodno. Puccini i Leoncavallo bili su dobri prijatelji. Kad su jednom prilikom razgovarali o svojim budućim radovima, ispostavilo se na njihovu obostranu prepast, da obojica rade na istoj temi. Najneugodnije je na cijeloj stvari bilo to, što je Leoncavallo godinu dana prije ponudio Pucciniu, da sklada libreto »La Bohème«, što ga je sam bio napisao, ali ga je Puccini odbio, jer nije poznavao roman. Leoncavallo je zato počeo sam skladati glazbu za svoj tekst, pa tako imamo i od njega jednu operu s istim sadržajem. Zbog svega toga se Leoncavallo posvadio s Puccniem.

Puccini nije u svojim operama stvorio glazbu, koja bi svojim razvitkom odgovarala razvitku događaja na pozornici. Na njega je naprotiv djelovao općeniti ugođaj teksta, te je na osnovu ovog ugođaja stvorio glazbu.

U operi »La Bohème« se osobito ističe ovaj način skladanja. Tekst je zapravo slijed pojedinih prizora, koji su među sobom povezani samo određenom okolinom i jedinstvenim osnovnim raspoloženjem. Isto je takva i glazba. Ona je tek odsjev cjelokupnog ugođaja, a nije slika razvitka radnje.

Život četvorice boema je osnova, na kojoj se odvija zbivanje čitave opere. Njih sve zbližavaju zajedno jednaki životni uslovi, sklonosti i navike. Da bi prikazao atmosferu ove poduzetne i bezbrižne mladosti, Puccini je posegnuo za svojim mladenačkim djelom »Simfonijskim capricciom«, koje je napisao za diplomski ispit na konzervatoriju. Puccini je u njemu našao iskren i nepatvoren odsjev mladosti, pune oskudice i materijalnih briga, ali također pune nade i pouzdanja u budućnost. Skladatelj je ovu glazbu upotrijebio u prvom i u četvrtom činu.

Dobru polovinu prvog čina zauzimlje glazba, koja ocrtava bezbrižno raspoloženje boema. Njegov završetak čine nježne i melodiozne arije glavnih lica Rodolphea i Mimi, koje pjevaju tenor i sopran.

Početak drugog čina sačinjava glazba, u kojoj se zrcali živahan ulični promet. Još se ističe nježna arietta Mimi o kapici, pa Musettin draženi valcer, te veliki finale, koji pjevaju svi solisti i zbor.

Treći čin počinje s glazbenim opisom zimskog jutra. Za njim slijedi dialog između Marcela i Mimi, u kome se Mimi tuži na razmirice s Rodolpheom. Od jakog je dojma Rodolpheova arija o bolesti Mimi, a isto tako njihov dvopjev, koji se na koncu upadanjem Marcela i Musette pretvara u četveropjev.

Četvrti čin podsjeća na početku mnogo na početak prvog čina. Kao jak kontrast veselju boema djeluje dolazak bolesne Mimi. Od jakog je dojma oproštajna arija Mimi, pa zajedničko sjećanje Rodolphea i Mimi na prošle sretne dane.

Opera »La Bohème« prikazivala se prvi put godine 1895. Općinstvo ju je primilo veoma povoljno, ali je mišljenje kritike bilo veoma udaljeno od ovakvog suda. Kritičari su djelo nazvali promašenim i proricali mu kratak vijek. Osim toga su glazbu smatrali odviše laganom i nazvali je operetnom, te su usput spominjali Puccinia, neka stvori ozbiljno umjetničko djelo.

Kraj ovakvog suda djelo bi vjerojatno otišlo u zaborav, da nije bilo Tita Ricordia, vlasnika poznate talijanske nakladne kuće muzikalija i Artura Toscaninia, slavnog dirigenta. Prvi je od njih upotrijebio sve svoje velike veze i poznanstva, da bi na raznim pozornicama došlo do izvedbe opere, dok je drugi na njezinim izvedbama nastojao što više izraditi glazbeno predavanje.

Odlučni uspjeh postigla je opera prigodom izvedbe u pariškoj Operi Comique godine 1897. Čitav je Pariz odao priznanje skladatelju, koji je tako uspješno znao prikazati ambijenat i ljude iz Latinske četvrti. Nakon toga su stali prikazivati ovu operu po čitavom svijetu, a prikazuju je i danas.

Na ovoj izvedbi sudjelovat će sopranistice Liga Doroghy i Maja Barić, tenorista Gustav Remec, boritonista Milivoj Kučić te orkestar i zbor krugovalne postaje. Dirigirat će Dragan Gürtl.

*

NASTUP ELZE BLATT

Dne 1. II. u 20 sati nastupit će prvi put na krugovalnoj postaji njemačka pianistica Elza Blatt. Ona će tom prilikom svirati razne skladbe Domenica Scarlattia, Johanna Sebastiana Bacha, Roberta Schumanna i Maxa Regera.

*

KONCERT NA VIOLONCELLU

Dne 1. II. u 15 sati nastupit će na našoj krugovalnoj postaji mladi violoncellista Siegried Kiefer. On će uz klavirsku pratnju Stanislava Opermana odsvirati niz zanimljivih skladbi za ovaj instrumenat.

*

KRUGOVALNA REVIJA

Dne 7. II. u 20 sati održat će se na krugovalnoj postaji priredba, koju će s veseljem pozdraviti ljubitelji vedre glazbe. To je krugovalna revija, koja će na zabavan način prikazati neke popularne šlagere.

*

BRAHMSOVA SONATA ZA VIOLONCELLO

Dne 6. II. u 17.15 sati izvest će violoncellista Antonio Janigro i pianista Ivo Maček »Sonatu za violoncello« uz pratnju klavira u f duru op. 99. Johannesa Brahmsa. Ovo je djelo nastalo godine 1887., a ističe se veoma kompliciranom izgradnjom. Čitav karakter skladbe odaje strastvenost. Prvi stavak nas uvelike podsjeća na Beethovenovu »Sonatu appassionatu«, samo što je Brahmsova tema u duru, dok je Beethovenova u molu. U čitavom ovom stavku prevladavaju nervozni kratki motivi, koji se opiru svakom čvršćem povezivanju. Uopće ovdje biva glazbeni jezik skladatelja sasvim ličan, ne toliko u sadržajnom pogledu koliko u stilskom. U majstorovom se načinu oblikovanja opaža velika zrelost, koja mu uostalom i omogućuje, da se ne mora vezati na točno odredjeni glazbeni oblik.

Nakon snage prvog stavka susrećemo u drugom stavku, koji nosi oznaku »Adagio affettuoso«, široku i pjevnu melodiju. Ova je puna duboke tuge i jadikovke. Težište ovog stavka nalazi se u klaviru.

Treći je stavak scherzo, pun burnog i olujnog valjanja. Ovdje opet dolaze do izražaja snage pokreta, a ne kao u drugom stavku melodijske izražajne snage.

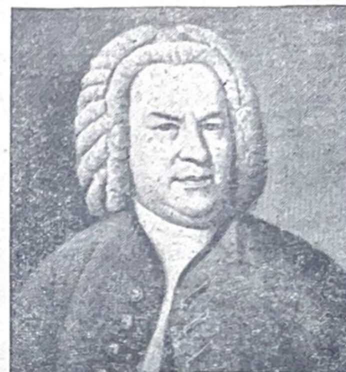
Tek u četvrtom stavku barem na nekim mjestima prodire suncem obasjana radost u ovu glazbu, punu mračne uzbudjenosti. Ovaj stavak pokazuje ujedno najveću izjednačenost u izgradnji izmedju svih ostalih stavaka.

Glazba kroz vijekove

Johann Sebastian Bach se rodio u Eisenachu 21. ožujka 1685. Kako je njegov otac Ambrosius Bach rano umro, brigu nad njegovim odgojem preuzeo je stariji brat Johann Christof, koji je bio organista u Ohrdrufu. Tu je dječak ostao do svoje petnaeste godine. Kad je mladi Bach napustio kuću svoga brata otišao je u Lüneburg u djački zbor crkve St. Michael, gdje je ostao dvije i pol godine. Odavle je Bach često odlazio u Hamburg, da čuje organistu Adama Reikena, jednog od najpoznatijih organista toga vremena, ili bi odlazio u Celle, gdje je bila uredjena dvorska kapela po pariškom uzoru Lullya.

Prvo namještenje našao je 1703. godine kao violinista u privatnoj kapeli princa Johanna Ernsta von Weimar, a iza toga primio je mjesto organiste u Arnstatu u crkvi svetog Bonifacija. Odavle je u 1705. i 1706. godini putovao u Lübeck da čuje naročite koncerte, koje je priredjivao poznati organista Buxtehude.

Od godine 1707. bio je organistom u crkvi Divi Blasii u Mühlhausenu i sredinom iste godine vjenčao se sa svojom sestričnom Mariom Barbarom Bach, kćerkom organiste Johanna Michaela Bacha. Iza toga je otišao u Weimar, gdje je postao dvorskim organistom, a ujedno je bio namješten i kao komorni glazbenik i koncertni meštar. U Weimaru se Bach upoznao s knezom Leopoldom von Anhalt i otišao je s njim u prosincu 1717. godine u Köthen. Ovdje je ostao punih šest godina i tu su nastala njegova najznačajnija orkestralna djela, njegovi poznati Branđenburški koncerti, koje je on napisao na poticaj markgrafa Christiana Ludwiga von Brandenburg.

Johann Sebastian Bach

Godine 1720. umrla je Bachu žena, i kako se nije sam mogao brinuti za svoju djecu, već slijedeće godine ponovno se vjenčao, ovaj puta s mladom poznatom pjevačicom Annom Magdalenom Wülcken. U isto vrijeme izgubio je mjesto kod kneza Leopolda, i svanuli su mu teži dani.

Kad je nakon smrti Johanna Kuhlau ostalo ispražnjeno mjesto kantora u crkvi sv. Tome u Leipzigu, bilo je najprije ponudjeno Telemannu, koji je u to vrijeme bio kapelnikom u Hamburgu, zatim se natjecao Hessen-Darmstödski kapelnik Christoph Graupner, i napokon je došao Johann Sebastian Bach, najprije pokusno, a onda je 5. svibnja 1723. definitivno primljen. Na tom mjestu ostao je do konca svojeg života. Tu je napisao mnoga djela od kojih treba kao najznačajnije spomenuti njegove pasione i veliku misu h mol.

Zadnjih godina života Bachu je znatno oslabio vid, a kad ga je 1749. godine djelomično udarila kap, iz dana u dan je sve više slabio, i umro je 28. srpnja 1750. godine. Ubrzo je bio zaboravljen i tek stotinu godina iza njegove smrti svijet se zbiljski zainteresirao za njegova djela, i dano mu je u povijesti glazbe ono mjesto koje je zaista zaslužio. (moh)

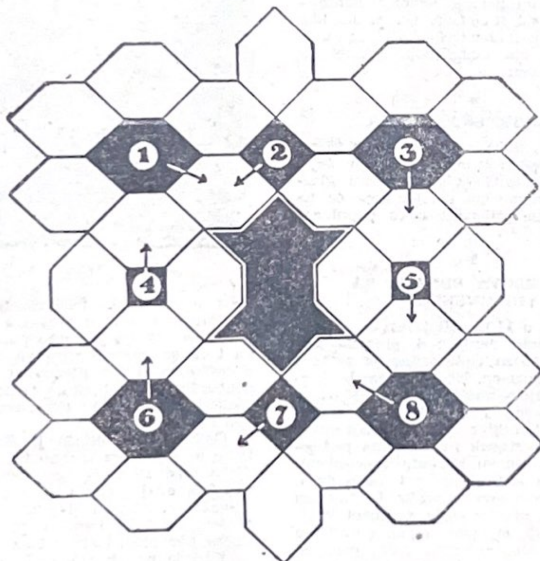
ŠALA I ZABAVA

ROOSEVELT:

»Čini mi se da ovog bolesnika ni svi liječnici svijeta ne bi više izliječili . . .«

PISAC ROMANA »NA ROĐENOJ GRUDI«

An, bu, da, di, dran, gar, gi, iv, ja, ju, ka, ko, la, lin, ra, so, stur, ta.

Od zadanih slogova treba složiti opisane riječi i upisati ih u pojedine stanice gornjeg saća tako, da u svako polje dodje po jedno slovo. Riječi teku počam od bijelog polja, označenog sa strjelicom, uvijek u smjeru kazaljke na satu.

1. vrst glazbala iz roda lutnji, 2. kraljevska tjelesna straža, 3. Hrvatsko more, 4. žensko ime, 5. naslovni junak poznate Mozartove opere (»Don . . .«), 6. naša riječ za »skelet«, 7. mjesto nedaleko Splita, gdje su pohranjene važne hrv. iskopine, 8. ptice plivačice ponosna držanja.

Slova u poljima sa strjelicama, čitana naokolo, isto tako u smjeru kazaljke na satu, daju prezime slavnog hrvatskog književnika, koji je uz ostale romane napisao i »Osvit« i »Đurđicu Agićevu«.

(-si)

ZAGONETNO IME

ANTE OCIHI

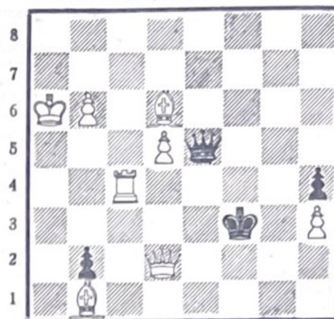
Do sada je Ante miran bio
Takovim ga imenom i zovu,
A sada je borbu prihvatio
Svakog dana grabeć žrtvu novu.

M. B.

PROBLEM

Otto Würzburg

Crni: Kf3, De5, pb2 i h4 (4)

Bijeli: Ka6, Dd2, Tc4, Lb1 i d6, pb6, d5 i h3 (8).

Bijeli vuče i matira u dva poteza.

Rješenje problema iz 4-tog broja: 1. Tf3—h3, h5—h4, 2. g2—g4! h4×g3+; 3. h2×g3 mat. Ili: 1. . . . g5—g4; 2. Th3—h4, g4—g3+; 3. h2×g3 mat.

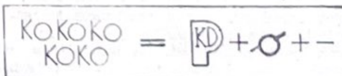
ZAGONETNA ADRESA

IVO HOTIC JASKA

Ivo mnogo braće ima
Pa zajedno s njima svima
Od Japana batine prima. —

M. B.

REBUS

»Milan«

RJEŠENJA ZAGONETAKA IZ BROJA 4.

Rebusi:

Sonja uči glasovir (So(da)nja u či glasovi r).

Zlata se ne boji groma (zlat(o) as e ne boji grom a)

Dokazana krivnja (do k a(s) z a na kriv nja)

Velika podvala
(Velik a pod va la)

Svjetski književnici:

1. batinati, 2. slabost, 3. rabati, 4. špinat, 5. suteren, 6. prozirno. Tabito—Ibanez—Notari

Zagonetna posjetnica: Kovački obrtnik.